

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Pracoviště historické sociologie

Vývoj genderového rozdělení práce v domácnosti v závislosti na
socioekonomických faktorech

Diplomová práce

Bc. Karolína Jindráková

Vedoucí práce: PhDr. Martin Vávra, Ph.D.

Praha 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat především svému vedoucímu diplomové práce PhDr. Martinu Vávrovi, Ph.D. za odborné vedení, pomoc a rady při zpracování této práce. Dále děkuji i své rodině a přátelům za podporu během studia a psaní této diplomové práce.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá vývojem vnímání genderového rozdělení práce v domácnosti v závislosti na socioekonomických faktorech. Cílem práce je tak ověření, jak socioekonomické faktory v České republice ovlivňují postavení a roli žen v domácnosti a jak ovlivňují sdílení práce v domácnosti mezi partnery. Teoretická část se věnuje nejprve vymezení základních pojmů gender, genderové role a stereotypy a nerovnosti, dále pak dělbě práce v domácnosti a faktory, které tuto dělbu práce ovlivňují a nakonec vývoji dělby práce v domácnosti mezi partnery od 60.-70. let 20. století v Československu. Použitou metodou je sekundární analýza dat v programu SPSS, kde jsou pro analýzu dat využity dvourozměrná (bivariační) analýza a binární logistická regrese. Z výsledků analýzy vyplývá, že mezi lety 2013 a 2022 došlo k posunu směrem k rovnocennějšímu vnímání dělby práce v domácnosti mezi partnery, nelze však s jistotou potvrdit, že měla na tento posun mezi lety 2020 a 2022 vliv pandemie Covid 19. Rovněž je možné potvrdit, že některé socioekonomické faktory na dělbu práce v domácnosti mezi partnery mají skutečně vliv. Jedná se o faktory pohlaví, vzdělání, rodinný stav a počet nezaopatřených dětí. Naopak věk, velikostní skupina obce a církev, náboženské vyznání vliv nemají.

Klíčová slova

Gender, genderové role, genderové stereotypy, dělba práce v domácnosti, socioekonomické faktory, druhá směna, kombinace pracovního a rodinného života, péče o děti

Abstract

This thesis examines the development of perceptions of the gender division of labour in the household according to socio-economic factors.. The aim of the thesis is to examine how socio-economic factors in the Czech Republic influence the position and role of women in the household and how they affect the division of household labour between partners. The theoretical part is devoted first to the definition of the basic concepts of gender, gender roles and stereotypes and inequalities, then to the division of labour in the household and the factors that influence this division of labour and finally to the development of the division of domestic labour between partners since the 1960s-1970s in Czechoslovakia. The method used is secondary data analysis in the SPSS program, where bivariate (bivariate) analysis and binary logistic regression are used for data analysis. The results of the analysis show that there has been a shift towards a more equal sharing of household labour between 2013 and 2022, but it cannot be confirmed with certainty that the shift between 2020 and 2022 was influenced by the Covid 19 pandemic. It can also be confirmed that some socio-economic factors do have an impact on the division of household labour between partners. These factors include gender, education, marital status and the number of dependent children. On the other hand, age, size group of the city/village, and religion do not have an effect.

Key words

Gender, gender roles, gender stereotypes, division of labour in the household, socio-economic factors, second shift, work-life balance, childcare

Obsah

1 ÚVOD	1
2 TEORETICKÁ ČÁST	3
2.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	3
2.1.1 Gender	3
2.1.2 Genderové role a stereotypy.....	4
2.1.3 Genderové nerovnosti.....	6
2.2 DĚLBA PRÁCE V DOMÁCNOSTI.....	8
2.2.1 Faktory ovlivňující dělbu domácích prací.....	10
2.2.2 Druhá směna	15
2.2.3 Kombinace pracovního a rodinného života.....	17
2.2.4 Péče o děti	18
2.3 VÝVOJ DĚLBY PRÁCE A POSTAVENÍ ŽEN V DOMÁCNOSTI	22
2.3.1 Období normalizace	23
2.3.2 Po roce 1989.....	27
2.3.3 Současnost	29
3 METODOLOGICKÁ ČÁST	31
3.1 CÍL PRÁCE	31
3.2 VÝZKUMNÁ STRATEGIE	31
3.3 ANALYTICKÁ METODA.....	32
3.4 DATA.....	32
3.5 HYPOTÉZY	34
3.6 VÝBĚR INDIKÁTORŮ	36
3.7 HODNOCENÍ KVALITY VÝZKUMU.....	42
3.8 ETICKÉ OTÁZKY	43
4 EMPIRICKÁ ČÁST	45
4.1 VÝSLEDKY ANALÝZY DAT Z VÝZKUMŮ	45
4.1.1 Vývoj genderového rozdělení práce v domácnosti v čase	45
4.1.2 Vliv socioekonomických faktorů na genderové rozdělení práce v domácnosti	54
4.2 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝVOJE MEZI LETY 2013 A 2022	68
4.3 DISKUZE.....	76
5 ZÁVĚR	80
SEZNAM PŘÍLOH	82
LITERATURA	83
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	86
OSTATNÍ ZDROJE	86

1 Úvod

Tématem této diplomové práce je vývoj genderového rozdělení práce v domácnosti v závislosti na socioekonomických faktorech. Právě genderové rozdělení práce v domácnosti mezi partnery je stále aktuálním tématem, které se často objevuje v konverzacích mezi lidmi nebo na sociálních sítích. Lidé se baví o chování a jednání, které očekávají od svých partnerů a partnerek a to především co se týká dělby práce v domácnosti. Lidé se také často baví o budoucnosti, tj. kdo zůstane v případě narození dítěte doma na mateřské dovolené a kdo se naopak stane primárním zdrojem příjmů celé domácnosti. Toto rozhodnutí často závisí na socioekonomických faktorech, tedy především pak na příjmu mužů a žen ve vztahu.

Dalším významným tématem pojícím se k vývoji genderového rozdělení práce v domácnosti a postavení žen v domácnosti je, že starost o domácnost a péče o děti často spadá na bedra žen. Zatímco na jedné straně mnoho lidí považuje starost o domácnost a péči o děti v porovnání se zaměstnáním za podřadnou práci, která není tolik vyčerpávající jako „normální“ zaměstnání. Na straně druhé v okolí často slycháváme, že partneři v domácnosti vypomáhají s úklidem, ačkoli v domácnosti rovněž bydlí a úklid a starost o domácnost je rutina, kterou by měl ovládat každý dospělý jedinec, nebo že tatínci hlídají své děti, pokud si maminky potřebují odskočit či prostě potřebují chvíli pro sebe, ačkoli jsou plnohodnotnými rodiči, stejně jako matky. Lze se tak domnívat, že česká společnost z velké části stále předpokládá, že starost o domácnost a péče o děti spadá na ženy, zatímco muži vydělávají peníze a svým partnerkám maximálně vypomáhají s jejich povinnostmi.

Cílem práce tak bude zjistit, zda a jak socioekonomické faktory v České republice ovlivňují postavení a roli žen v domácnosti a jak ovlivňují dělbu práce v domácnosti mezi partnery, tj. zda se česká společnost přiklání k tradičnímu rozdělení domácích prací a povinností, či zda dochází s dospíváním nových generací k posunu k rovnocennějšímu rozdělení domácích prací mezi partnery.

V teoretické části se nejprve zaměřím na vymezení základních pojmů týkajících se genderu, tj. genderové role, stereotypy a nerovnosti. Posléze se zaměřím na samotnou

dělbou práce, rozdílů mezi tradičnímu mužskými a ženskými domácími pracemi. Dále se rovněž zaměřím na faktory, které dělbou domácích prací v domácnosti mohou ovlivňovat. S dělbou domácích prací mezi partnery rovněž souvisí tzv. druhá směna, které věnuji samotnou podkapitolu, dále kombinace rodinného a pracovního života a péče o děti. V poslední kapitole teoretické části se zaměřím na vývoj dělby práce a postavení žen v domácnosti od 60.-70. let 20. století po současnost.

Metodologická část je věnována představení cíli práce, výzkumné strategii a analytické metodě. Sekundární analýza dat bude prováděna pomocí programu SPSS, ve které budou využity dvourozměrná (bivariační) analýza a binární logistická regrese. Následně představím vybraná data a zvolené hypotézy. Nakonec zhodnotím kvalitu vybrané strategie a etické otázky tohoto výzkumu.

Poslední empirická část je rozdělena na tři kapitoly. První kapitola se věnuje výsledkům analýzy dat, tj. nejprve dvourozměrnou analýzou, pomocí které zjistíme, zda došlo mezi lety 2013 a 2022 k vývoji směrem k rovnocennějšímu genderovému rozdělení práce v domácnosti, posléze pak binární logistikou regrese, pomocí které zjistíme, zda mají na rovnocenné nebo tradiční rozdělení domácích prací vliv socioekonomických faktorů. Druhá kapitola shrne výsledky těchto analýz a poslední třetí kapitola bude věnována diskuzi, kde porovná své výsledky výzkumu s výsledky popsány v teoretické části.

2 Teoretická část

2.1 Vymezení základních pojmů

V následujících podkapitolách se zaměřím na vymezení základních pojmů pojících se s tématem mé diplomové práce, tj. s vývojem genderového rozdělení práce v domácnosti v závislosti na socioekonomických faktorech. Mezi tyto základní pojmy řadím pojmy gender, genderové role a stereotypy a nakonec genderové nerovnosti.

2.1.1 Gender

Již název mé diplomové práce napovídá, že se v ní budu zabývat genderovými stereotypy, rozdělením práce v domácnosti a postavením a rolí žen v domácnosti, které jsou s genderovými stereotypy hluboce propojené. Nejdříve bych se však ráda zaměřila na vymezení pojmu gender a jeho postavení vůči termínu „pohlaví“.

Jak uvádí samotný Giddens, „v sociologii se termín „pohlaví“ obecně užívá k označování anatomických a fyziologických zvláštností, které definují mužské a ženské tělo. Gender se naopak týká psychologických, sociálních a kulturních rozdílů mezi muži a ženami“ (Giddens, 2013, str. 554). Renzetti dále dodává, že lidské pohlaví je biologickou daností, která slouží jako základ ke konstruování společenské kategorie zvané gender (Renzetti, 2003, str. 20). Rozdíl je tedy jasný. Zatímco s anatomickými odlišnostmi, které nás rozdělují na muže a ženy, se rodíme, gender je sociálně, historicky a kulturně konstruován v průběhu našich životů. Rozlišování mezi genderem a pohlavím je velmi důležité, neboť mnoho rozdílů a odlišností mezi muži a ženami není biologického původu (Giddens, 2013, str. 554). Tímto tvrzením Giddens odkazuje k nerovnostem, stereotypům a rolím mužů a žen ve společnosti, kterým se budu věnovat v dalších podkapitolách. Zatímco tedy pohlaví odkazuje k biologicky daným zvláštnostem našeho těla, které lze ovšem skrýt, gender je konstruován na základě našeho žití ve společnosti, v čase a na určitém místě. Gender nemůžeme nijak schovat, neboť se projevuje v našem chování, jednání, mluvě, oblečení a dalších interakcích. Jak tedy uvádí samotná Oakley: „gender je stále vidět, pohlaví ne“ (2000, str. 123).

Rovněž je však nutno dodat, že ne všechny společnosti se shodnou na tom, co odděluje jeden gender od druhého. Jak uvádí Ann Oakley, v různých kulturách lze najít různé varianty genderových rolí, neboť gender je definován sociální situací, tj. chováním, způsobem řeči, oblečením a dalšími (Oakley, 2000, str. 121). Právě proces socializace určuje rozdíly v chování obou pohlaví (Maříková in: Kalivodová a Maříková, 1999, str. 60). K genderovému rozlišování tedy dochází pomocí tzv. institucionalizovaných vzorců ve společnosti, které jsou souhrnně pojmenovány jako pohlavně-genderový systém společnosti (Renzetti, 2003). Tyto systémy se mezi jednotlivými kulturami liší, ovšem obecně jsou charakterizovány třemi provázanými prvky a to: 1) konstrukcí společnosti na základě pohlavní diferenciacce, 2) dělby práce v závislosti na pohlaví a fyzických schopnostech a 3) regulací sexuality v závislosti na společnosti (Renzetti, 2003, str. 21).

2.1.2 Genderové role a stereotypy

S pojmem gender se rovněž pojí termín genderové role, tj. role, které na sebe berou ženy a muži v dané společnosti. Často se tak můžeme setkat s tím, že zatímco ženy by se měly starat o domácnost, vařit, uklízet a pečovat o své děti, muži přebírají roli živitele rodiny, jehož úkolem je finančně zajišťovat rodinu. Tyto role se často vztahují k biologickému determinismu, tj. kdy jsou mužské a ženské role determinovány na základě vrozených biologických vlastností (Maříková in: Kalivodová a Maříková, 1999, str. 59). Jenže právě ženskost, mužskost a role k nim přidružené jsou sociálními konstrukty (ibid., str 60). Jak tedy uvádí samotný Giddens, „gender je sociálně vytvořený koncept, který připisuje mužům a ženám odlišné sociální role a identity“ (Giddens, 2013, str. 565). Koncept genderových rolí tak odkazuje k tomu, jaké chování očekáváme od členů naší společnosti na základě jejich pohlavní příslušnosti (Renzetti, 2003, str. 24). Tato očekávání se posléze přeměňují v genderové stereotypy, kdy stereotypy představují „zjednodušující souhrnný popis určité společenské skupiny. Může být pozitivního či negativního charakteru a s tím či oním stereotypem je spojována prakticky každá společenská skupina“ (Renzetti, 2003, str. 20). Genderové stereotypy

tak představují zjednodušené popisy toho, jak by měl vypadat „maskulinní muž“ či „femininní žena“ (ibid.).

To, jak chápeme gender a na jeho základě vytváříme genderové role, je silně ovlivněno genderovou socializací a sociálními faktory (Giddens, 2013, str. 239). Tyto sociální faktory se rovněž v každé společnosti liší a liší se tedy i to, co se v jednotlivých společnostech považuje za ženskou a mužskou práci (Renzetti, 2003, str. 215). S různým pojetím mužských a ženských rolí se ovšem nesetkáváme pouze u odlišných společností, ale lze je vyzorovat i v rámci jedné společnosti, která je rozdělena do různých sociálních skupin (Maříková in: Kalivodová a Maříková, 1999, str. 59). Jakmile je dítěti připsán na základě jeho pohlaví i gender, zařazuje se do skupiny jednoho z rodičů, na jehož základě přebírá určité formy chování, které následně i rozvíjí (Oakley, 2000, str. 131-141). Následně tedy dochází k genderové socializaci, kdy si lidé v rámci své společnosti předávají společenské hodnoty a normy včetně těch týkajících se genderu (Renzetti, 2003, str. 93). Tato genderová socializace může mít podobu chování se k malým holčičkám a chlapečkům, od kterých očekáváme chování týkající se jejich genderu, tj. princezna vs. silák. K genderové socializaci se rovněž pojí hračky, se kterými si malé děti hrají a podněcují v dětech stereotypní role ve společnosti, tj. holčičky si hrají s panenkami, o které se starají, kdežto chlapci si hrají se stavebnicemi a autíčky. Genderovou socializací může být rovněž oblečení, knížky, média, vzdělávací instituce ale i odlišný přístup rodičů k jejich dětem na základě genderu. Genderová socializace tedy představuje „učení se genderovým rolím prostřednictvím sociálních aktérů, jako je rodina“ (Giddens, 2013, str. 555).

Genderové role jsou tedy nezpochybnitelně propojené s rolemi mužů a žen v rámci nejen jedné rodiny a dělbu práce v domácnosti, ale rovněž i v rámci dané společnosti. Nešporová přichází s třemi základními modely rodiny, které se rozlišují na základě odlišných očekávání ohledně genderových rolí partnerů. Jsou to modely segregující/konzervativní, kompromisní a egalitářské. Zatímco segregující model představuje striktní oddělení mužských a ženských rolí, kdy muž je pokládán za živitele rodiny, kdežto žena se má starat o domácnost a výchovu dětí, kompromisní model reprezentuje situaci, kdy jsou muž i žena výdělečně činní, ovšem ženské zaměstnání je v tomto vztahu spíše podružné. Poslední egalitářský model představuje protiklad vůči

segregujícím modelu, kdy muž i žena mají rovnocenné role, oba svými zaměstnáními přispívají do rodinného rozpočtu a oba stejně pečují o domácnost a děti. (Nešporová in: Nešpor a Večerník, 2006, str. 222). Nešporová dále uvádí, že obyvatelé České republiky se podle výzkumu ISSP z roku 2002 přiklánějí spíše k segregačnímu modelu rodiny, tj. k modelu, který je charakterizován striktním rozdělením mužské a ženské role v rodině, přestože je Česká republika známá svou vysokou zaměstnaností žen. Nešporová však dodává, že ačkoli je velké procento českých obyvatelek výdělečně činných, ve vědomí obyvatel ČR je domácí sféra doménou žen, kdežto finanční zajištění rodiny naopak doménou mužů (Nešporová in: Nešpor a Večerník, 2006, str. 223).

2.1.3 Genderové nerovnosti

Genderové nerovnosti jsou nejčastěji dávány do spojitosti právě s genderovými rolami, které se mezi muži a ženami liší. Jak jsem již zmiňovala v předchozí podkapitole, zatímco muži jsou často považováni za tzv. chlebdárce, ženy se naopak mají starat o domácnost a děti. A právě tato převládající dělba práce vedla k tomu, že se ženy dostaly vůči mužům do nerovného postavení (Giddens, 2013, str. 565).

Giddens uvádí, že důvodem genderových nerovností je fakt, že se muži a ženy socializují k různým rolím ve společnosti. Tyto role však nevznikají na základě biologických rozdílů, ale jsou kulturním produktem každé jednotlivé společnosti (Giddens, 2013, str. 555). Genderová nerovnost je v rodině udržována prostřednictvím mocenské nerovnováhy mezi partnery, především pak mocenskou nadvládou mužů nad ženami, nespravedlivým rozdělením domácích prací a péčí o děti, které z velké části v domácnosti vykonává žena, ale rovněž i prostřednictvím domácího násilí (Renzetti, 2003). Ačkoli se již několik desítek let bojuje za rovnoprávnost, emancipaci žen a rovné podmínky v zaměstnání a mnoha dalších oblastech života žen, ženy si stále musí vydobývat své postavení v dnešní společnosti. Jak podotýká Giddens, „přestože se ženám v mnoha zemích podařilo dosáhnout výrazných změn, slouží genderové rozdíly stále za základ sociálních nerovností“ (Giddens, 2013, str. 565). K genderovým nerovnostem rovněž dochází především v období mateřské dovolené, kdy je mnoho žen ekonomicky závislých na svých mužích, neboť v České republice neexistují zařízení pro

děti do 3 let a zároveň se zde projevuje nedostatek flexibilních či částečných úvazků, pomocí kterých by ženy na mateřské mohly přispívat do rodinného rozpočtu (Křížková, 2007). Genderové nerovnosti se rovněž projevují v tom, zda je určitá činnost mužů a žen sociálně akceptovatelná či nikoli. Zatímco muži jsou po projevení zájmu o domácnosti a děti, případně výpomoc s domácími pracemi vychvalováni, ženy jsou naopak za touhu po kariéře či vydělávajícím zaměstnání haněny a zároveň jsou společnostmi považovány za „špatné matky“ (Beck a Beck-Gernhsheim, 2004, str. 21). Tématu, zda jsou pracující ženy „špatnými matkami“ či zda dítě trpí, pokud žena dochází do zaměstnání se zabývali v European Values Study, kde porovnávali data týkající se České republiky z let 1991, 1999, 2008 a 2017. Zatímco v roce 1991 si celkem 70% respondentů myslelo, že děti trpí, když je jejich matka zaměstnaná, z toho 76% ze všech mužů a 64% ze všech žen, v roce 1999 tato procenta významně klesla. V tomto roce s daným výrokem, že dítě zaměstnané ženy trpí, souhlasilo 47% respondentů, zbytek s tímto výrokem již nesouhlasí. Souhlas s tímto výrokem klesl rovněž i u obou pohlaví, tj. 53% ze všech mužů 42% ze všech žen souhlasí s daným výrokem. U obou pohlaví tak v porovnání s rokem 1991 došlo k poklesu o 20%. Rok 2007 se v porovnání s rokem 1999 nijak významně nezměnil, nicméně i tak došlo k mírnému poklesu v míře souhlasu s výrokem o to, že děti trpí pakliže jejich matky pracují. V roce 2017 pak výrazně převažuje nesouhlas s tímto výrokem, tj. 68% respondentů, kdy 70% ze všech mužů s tímto výrokem nesouhlasí, u žen je to pak 68%. Je však zapotřebí dodat, že zatímco v letech 1991, 1999 a 2007 se otázka ptala na předškolní děti, v roce 2017 se dotazník ptal již pouze na děti, tj. rovněž děti starší předškolního věku, což může data částečně zkreslovat (Rabušič a Chromková Manea, 2018, str. 110). Přesto však můžeme říct, že zde dochází k trendu, kdy matkám přestává být jejich zaměstnání na úkor starosti o děti vyčítáno a lidé si nemyslí, že by děti tím, že jsou jejich matky zaměstnané, trpěly. Lze tak říct, že pracující matka se již u mnoha lidí nerovná „špatná matka“.

Genderové nerovnosti se posléze více prohloubily v souvislosti s pandemií Covid 19. European Institute for Gender Equality (zkráceně EIGE) uvádí, že koronavirová krize dopadla především na ženy. Nejenže přicházely o zaměstnání více než muži, ale rovněž se jim zhoršila možnost skloubení pracovního a soukromého života, kdy na sebe

musely převzít další péči o děti, především pak těch velmi malých dětí a dětí školního věku. Nejenže se musely starat o jejich výuku, tedy aby se dítě připojilo k online výuce, aby si udělalo úkoly, případně jej doučovaly látku, ale rovněž musely více vařit a více se starat o domácnost, kde se v době pandemie neustále někdo nacházel. Kvůli této práci v domácnosti měly méně času na práci v zaměstnání, kterou velká část lidí během pandemie dělala z domovů, tj. na homeofficech (2021b). V jiné studii se EIGE zabývalo socio-ekonomickými dopady Covidové krize na genderovou rovnost, kde uvádějí, že ženy jsou socioekonomickými dopady postiženy dlouhodoběji než muži a že pandemie Covid 19 posílila tradiční genderové role v domácnosti, kdy po uzavření škol, služeb a péče o děti musely převzít zodpovědnost za péči o děti opět většinou ženy, přestože se tak jako muži podíleli na finančním zabezpečení rodiny (2021d). S propojením pandemie Covid 19 a prohloubením genderových nerovností rovněž přichází mnoho dalších autorů, kteří poukazují na skutečnost, že ačkoli se muži více či méně zapojili do domácích prací a péče o děti, ženy byly těmito činnostmi zatíženy mnohem více (Fodor et al., 2021, Johnston, Mohammed a van der Linden, 2020 in: Hašková et al., 2022).

2.2 Dělbá práce v domácnosti

Domácí práce představují neplacenou práci v domácnosti, která produkuje služby pro potřeby jejích členů a k zajištění provozu domácnosti (Shelton, John, 1996 in: Chaloupková, 2005). Klasickou dělbou práce v domácnosti si často představujeme tak, že zatímco ženy se musí postarat o celou domácnost, ať již jde o úklid, vaření, nákup, péče o příbuzenstvo a především výchovu dětí, u mužů se naopak předpokládá, že kromě finančního zabezpečení rodiny se dokáží rovněž postarat o různé opravy v domácnosti. Tyto sféry jsou často rozdělovány na sféru veřejnou a soukromou, kdy muž se nachází ve veřejné sféře tím, že ekonomicky zajišťuje ženu, děti a domácnost, kdežto ženy jsou často situovány do sféry soukromé, kterou charakterizuje starost o domácnost a péče o děti (Maříková, 1999). Chaloupková však dále podotýká, že ve většině výzkumů je domácí práce mnohem úžeji vymezena a soustředí se především na činnosti, které jsou v každé domácnosti či rodinně rutinní a vykonávané téměř na každodenní bázi, tedy činnosti, které vyžadují nejvíce času, jsou nejméně volitelné a těžko je můžeme odložit

na pozdější dobu jako je právě vaření, úklid či nákup potravin (Chaloupková, 2005, str. 58-59). Důvodem je jejich větší viditelnost, pozorovatelnost a měřitelnost v rámci výzkumu na rozdíl od dalších prací v domácnosti jako je emocionální podpora nebo vytváření klidného a milujícího domova pro příbuzné (ibid.).

Oakley uvádí, že dělba práce v domácnosti je často odvozená od rozdílné role mužů a žen v reprodukčním procesu, který je sice univerzální pro všechny společnosti, konkrétní vzorec dělby práce je však determinován kulturně (Oakley, 2000, str. 112). Zatímco některé společnosti fungují s tradičním rozdělením činností a dělby práce mezi ženy a muže, jiné společnosti fungují na jiném principu, kdy jsou činnosti rovnocenně rozděleny mezi muže a ženy. Jak uvádí samotný Giddens, tak v oblasti prací v domácnosti a finančním rozhodování dochází k velkým změnám, neboť právě tradiční ženské role procházejí značnými změnami (Giddens, 2013, str. 828). To, že dochází k velkým změnám, za čímž stojí rovněž i rostoucí ekonomická nezávislost žen (ibid.) ještě neznamená, že je rozdělení domácích prací zcela rovnoměrné. Přestože posun je viditelný, většina domácích prací stále spadá na bedra žen, kromě drobných oprav, kterým se naopak věnují muži (ibid.). Právě skutečnost, že jsou ženy přítomné jak v soukromé tak veřejné sféře, tj. chodí do zaměstnání a zároveň se starají o chod domácnosti, péči o děti a další činnosti, klade na ženy větší nároky než na muže (Bierzová in: Křížková, 2006). Nejenže tedy ženy docházejí do zaměstnání, kde často tráví stejný počet hodin jako muži, ale po příchodu domů na ně čeká péče o děti, případně o další příbuzné, ale rovněž i domácí práce, které musí udělat. Touto tzv. další směnou, které se budou více věnovat v další části této práce, se dostávají pod velký tlak, aby vše stíhaly, jsou ve stresu a neustále unavené. Maříková na druhou stranu dodává, že role muže a ženy v domácnosti jsou dnes již více méně zastupitelné a zaměnitelné a neměl by tak existovat výrazný předěl mezi ženskou a mužskou prací v domácnosti (Maříková in: Kalivodová a Maříková, 1999, str. 61). Tato zaměnitelnost rolí však není u mužů a žen přijímána stejnou měrou. Maříková dále dodává, že k záměně rolí v domácnosti a v rodině jsou nakloněny více ženy než muži, kteří jsou naopak ohledně rolí v rodině více konzervativnější (ibid., str. 66). Konzervativní ohledně prací v domácnosti jsou rovněž lidé vyššího věku a lidé s nižším vzděláním. (ibid., str. 64).

Součástí dělby práce v domácnosti není pouze rovnocenné rozdělení práce mezi partnery, ale rovněž začlenění dětí vyššího věku. Tomuto tématu se věnuje mnohem méně autorů než je tomu u dělby práce mezi partnery. Tradiční prací, které se v určitém věku ujímají děti, je mytí nádobí. Mezi další práce posléze patří obecný úklid, což se ovšem týká především jejich vlastních pokojů. Dle Bierzové se děti sice podílejí na většině domácích prací, ovšem tím, že nejsou těmi, kdo by tyto činnosti prováděl rutinně a nejčastěji, tak se v odpovědích respondentů vyskytují velmi málo (Bierzová in Křížková, 2006, str. 85).

Ačkoli se muži začínají více podílet na chodu domácnosti a vypomáhají s domácími povinnostmi a pracemi, existuje zde rozdíl mezi pracemi, které spadají na ženy, a pracemi, které dělají muži. Zatímco ženy se často věnují takovému typu práce, který je každodenní a opakuje se den co den, jako je například vaření nebo úklid, muži se na druhé straně věnují pracím, které nejsou každodenní nýbrž sporadické jako jsou opravy v domácnosti či posekání trávy (Možný, 1990). Přestože tedy dle výzkumů dochází k rovnocenné dělbě práce mezi partnery, je otázkou, nakolik je tato dělba práce skutečně rovnocenná, vzhledem k tomu, že každá činnost je jinak časově a fyzicky, ale i psychicky náročná.

2.2.1 Faktory ovlivňující dělbu domácích prací

Na dělbu práce v domácnosti může mít vliv nespočet faktorů, ať již jde o určitou sociální vrstvu ve společnosti, věk partnerů, vzdělání, příjem, existence dětí nebo místo, kde bydlí či odkud pocházejí. Giddens uvádí, že vyšší sociální vrstvy a mladší lidé mají rovnocennou dělbu práce v domácnosti, a to samé lze najít i v domácnostech, kde se žena podílí na finančním zabezpečení rodiny, tedy kdy pracuje na plný úvazek (Giddens, 2013, str. 828-829). Právě příjem je jedním ze zásadních faktorů ovlivňující dělbu práce v domácnosti. Chaloupková uvádí, že jakmile partneři pobírají podobný příjem, v domácnosti mají rovněž častěji vyrovnanější rozdělení domácích prací (2005, str. 62). Pokud má žena vyšší příjem, věnuje se domácím pracím méně, naopak u žen s nižším příjmem než jejich partner dochází k větší nevyrovnanosti v rozdělení domácích prací mezi partnery (ibid.). Hochschild ovšem dodává, že pokud muž vydělává méně peněz

než jeho partnerka, čímž automaticky tím porušuje tradiční roli muže jako živitele rodiny, neznamená to, že se budou automaticky narušovat i další genderové stereotypy týkající se dělby práce v domácnosti (Hochschild, 1989 in: Chaloupková, 2005). To znamená, že když žena vydělává méně než muž, automaticky dělá více domácích prací, kdežto naopak, když muž pobírá menší příjem než jeho partnerka/manželka, nepřebírá na sebe větší množství domácích prací. McFarlane et al. uvádějí, že k poklesu trávení času na domácích pracích souvisí spíše s možností využívání placených služeb a produktů, které ženám v domácnosti vypomáhají (2000 in: Chaloupková, 2005).

Zajímavostí je, že rovnocenné postavení žen a mužů v domácnosti se často vychýlí po narození dětí, kdy jejich péče dopadá spíše na matky těchto dětí, čímž zároveň dochází k vychýlení dělby domácích prací (Giddens, 2013, str. 320). To potvrzuje i Chaloupková, která uvádí, že s narozením dětí se objem domácí práce vykonávané ženou zvyšuje, což zároveň prodlužuje i její čas, který domácími pracemi tráví (2005, str. 62). Možný dále uvádí, že po narození dětí může dojít k přehodnocení původních představ o dělbě práce v domácnosti a tedy i tradičních rolích mezi partnery a to i u partnerů s vysokoškolským vzděláním (Možný, 1983 in: Chaloupková, 2005, str. 62). Narození dětí tak vrhá ženy zpět do jejich tradičních rolí hlavní pečovatelky o děti a domácnost. Není to však jen skutečnost narození dětí, které ovlivňuje dělbu prací v domácnosti ale i to, kdo s dítětem zůstane na mateřské dovolené, kdy se z jednoho partnera stává hlavní živitel rodiny, kdežto z druhého hlavní pečovatel o dítě a domácnost. S tím rovněž souvisí již zmíněný faktor ovlivňující dělbu práce v domácnosti a to pracovní situace partnerů, tj. kdo se finančně podílí na chodu domácnosti, případně kdo tráví víc času v zaměstnání, což bylo již zmíněno výše jako první faktor dělby domácích prací mezi partnery.

Dalším faktorem ovlivňujícím rozdělení domácích prací mezi partnery je vzdělání. Tůma a Vilímek například uvádějí, že muži se častěji podílejí na domácích pracích v domácnostech, kde mají partneři podobnou úroveň vzdělání a profesní uplatnění (2012, str. 223). Rovněž Maříková odkazuje na mladé a vzdělané lidi, kteří napomáhají k procesu změny v dělbě práce mezi partnery, neboť i dle ní jsou mladší ročníky s vyšším vzděláním ochotnější k proměně rolí a chování partnerů v domácnosti (Maříková in: Kalivodová a Maříková, 1999, str. 67). Možný uvádí, že zatímco rodiny

dělníků dodržují spíše tradiční uspořádání rolí a práce v rodině, vysokoškolsky vzdělaní partneři se od tohoto modelu odklánějí a přiklánějí se spíše k rovnocennému rozdělení domácích prací (1983 in: Chaloupková, 2005). Možný a Katrňák uvádějí, že především pak ženy s dosaženým vyšším vzděláním hledají partnery, kteří jsou ekonomicky aktivní, ale rovněž jsou ochotní k rovnocenné dělbě práce v domácnosti a péče o děti mezi oba partnery (Možný a Katrňák in: Adams and Trost, 2004, str. 251). Vzdělání má tak velký vliv na to, jak pojmáme tradiční genderové role v domácnosti. Čím vyšší vzdělání, tím více se tito lidé přiklánějí k rovnocennému rozdělení rolí a práce v domácnosti, což má i vliv na výběr partnerů.

Nejsou to však pouze tyto sociální vrstvy, které jsou otevřenější ke změnám v dělbě práce. Po větší angažovanosti mužů v domácnosti volají rovněž více ženy než muži, ale rovněž i svobodní a rozvedení respondenti (Chaloupková, 2005, str. 64). To, že po rovnocennější dělbě práce v domácnosti volají spíše ženy, dává smysl, neboť jsou to právě ony, na koho tyto práce nejčastěji spadají a tyto ženy by tak uvítaly pomoc od svých partnerů. Stav lidí, tj. zda jsou svobodní, vdané/ženatí, či rozvedení, má rovněž vliv na to, jak pojmají dělbu práce v domácnosti. Zatímco svobodní si mohou vybírat, co by jim v rámci domácnosti vyhovovalo, rozvedení mají často již zkušenost ze vztahu a vědí, co by chtěli do budoucna změnit. Lze rovněž podotknout, že právě nerovnocenná dělba práce mezi partnery může stát za hádkami, případně i rozvody daných párů.

Rovněž víra a náboženská příslušnost může ovlivňovat dělbu práce v domácnosti mezi partnery. Tímto se například zabývá Olga Nešporová, která uvádí, že „náboženství a jeho psané i nepsané etické kodexy jsou důležitými podklady pro tvorbu hodnot jedinců i společenským regulativem chování.“ (Nešporová, 2010, str. 62) V rámci analýzy dat se tak ptá, zda existují rozdíly v rodinném chování mezi věřícími křesťany a nevěřící majoritou v České republice. Nejdříve však upřesňuje, že tradiční rodinné role, tj. muž jako chleboďárce rodiny, zatímco žena se stará o domácnost a děti, byly v minulosti utvářeny na základě křesťanských norem (ibid., str. 70). Z její analýzy vyplývá, že podpora přesvědčení, že starost o domácnost a rodinu je stejně uspokojující jako výdělečná činnost, je vyšší mezi katolíky oproti nevěřícím. To však neplatí v názoru, že by se ženy měly samostatně rozhodovat o penězích, které samy vydělají, kdy je ekonomická samostatnost žen pojmána jak u věřících tak nevěřících jako

samozřejmost (ibid., str. 71-72). Co se týká rozdělení domácích prací mezi partnery, Nešporová uvádí, že rozdíly nejsou příliš výrazné, neboť česká společnost celkově zachovává spíše tradiční model rozdělování domácích prací. Když se však podíváme na tabulku níže, uvidíme, že ačkoli rozdíly skutečně výrazné nejsou, přesto existují a to takové, že katolíci inklinují více k tradičnímu rozdělení prací v domácnosti než nevěřící. Nešporová (2010) dále ukazuje, že rozdíly v rozdělení domácích pracích mezi partnery se rovněž vyskytují u různých věkových kategorií, které autorka rozděluje na reprodukční a postreprodukční, nicméně ani zde nejsou výrazné rozdíly či posuny k rovnocennější dělbě práce v domácnosti.

	Pohlaví	Reprodukční věková kategorie		Postreprodukční věková kategorie	
		katolíci	nevěřící	katolíci	nevěřící
připravuje jídlo ***, ***	žena	84,7	81,5	82,9	80,4
	muž	2,5	5,4	6,1	5,0
myje nádobí -, ***	žena	73,1	68,8	73,4	68,1
	muž	4,9	6,1	9,0	6,3
nakupuje potraviny ***, ***	žena	63,5	55,7	55,9	53,1
	muž	5,2	7,0	12,6	11,5
luxuje -, -	žena	62,9	59,4	57,2	58,7
	muž	10,6	13,0	20,3	18,5
vykonává malé opravy -, -	žena	4,3	7,0	8,4	6,8
	muž	86,2	84,4	85,9	86,2
spravuje finanční záležitosti -, -	žena	22,8	22,6	30,2	27,7
	muž	20,4	20,4	16,5	16,1
organizuje volnočasové aktivity **, -	žena	18,4	15,1	18,1	17,2
	muž	10,1	10,2	12,9	9,9
spokojenost s rozdělením úkolů + (PRŮMĚRY)	žena	7,96	7,73	8,01	7,74
	muž	8,61	8,44	8,75	8,63

Příloha č.1 – Rozdělení práce v domácnosti mezi partnery dle náboženství

Zdroj: Nešporová, 2010, str. 79

Významným faktorem ovlivňujícím dělbu práce v domácnosti v průběhu několika posledních let se stala pandemie Covid 19. Přestože se na počátku pandemie Covid 19 objevila naděje, že by se otcové mohli začít více podílet na dělbě práce

v domácnosti, taková naděje velmi rychle pohasla. Hašková et al. uvádějí, že ačkoliv se na neplacené práci, tj. práce v domácnosti, zvýšil podíl otců, matky byly pandemií zasaženy více (2022, str. 428). To ostatně potvrzují i Sevilla a Smith (2020), které uvádějí, že péče o děti během lockdownů spadala především na ženy a to s takovým rozdílem, kdy ženy péčí o děti trávily ve Velké Británii o 10 hodin týdně více než muži. Hašková et al. uvádějí některé příklady z jejich výzkumu a přicházejí s tím, že ženy na sebe často braly většinu neplacené práce, aniž by to předem diskutovaly se svými partnery, teprve tehdy, kdy byly na hranicích svých sil, požádaly o pomoc své partnery a otce jejich dětí. I tehdy se však otcové věnovali spíše aktivitám, které je bavily či jim byly příjemné, jako je například výběr některého z předmětů vyučovaných ve školách dětí nebo podílení se na volnočasových aktivitách (Hašková et al., 2022).

Pracovní situace, zejména pak žen, se projevila jako důležitý faktor během pandemie, neboť v případě ztráty výdělků či pokud byla žena na rodičovské nebylo možné vyjednávat o dělbě práce v domácnosti a většina těchto povinností přešla na matku. To samé ovšem neplatí o mužích, kteří během pandemie přišli o práci, kdy přestože jejich partnerky byly jediné, kdo domů přinášel peníze, domácí práce a péče o děti zůstávala stále na bedrech žen (Hašková et al., 2022). Závěrem autorky uvádějí, že „větší časová dostupnost otce pro péči v rodině ani jeho větší vystavení potřebě péče o děti a domácnost v souvislosti s lockdownem nevedly nutně k takovému zvýšení jeho participace na péči a domácích pracích, aby došlo k alespoň částečnému vyrovnání zapojení matek a otců do neplacené práce“ (Hašková et al., 2022, str. 447). Zatímco některé rodiny se v lockdownu adaptovaly velmi rychle a hladce, jiné měly naopak problém stanovit si, kdo bude kdy, co a jak dělat. Tyto problémy posléze vyřešily systémy směn, kdo se bude v jako denní dobu starat o děti, zatímco druhý z partnerů se bude věnovat práci, jinde přišly do existence rozpisu služeb a jejich dodržování bylo nezbytné pro udržení celkové spokojenosti mezi oběma partnery (Hašková et al., 2022). Hašková et al. (2022) rovněž upozorňují, že dělba práce během pandemie Covid 19 často závisela na tom, jak měli partneři rozdělené práce již před pandemií, tj. pokud byla v domácnost spíše tradičnějšího rázu, v tradiční dělbě práce pokračovali i během pandemie, kdežto pokud se již před pandemií partneři snažili o rovnocenné rozdělení domácí práce, snažili se o to i během pandemie.

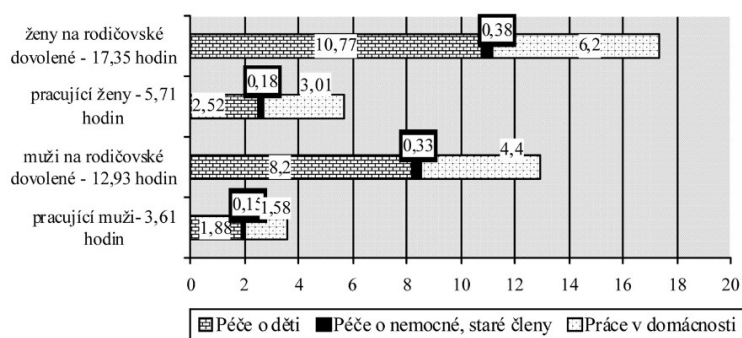
2.2.2 Druhá směna

Second shift, neboli tzv. druhá směna odkazuje na skutečnost, kdy se ženy docházející do placeného zaměstnání po návratu z práce pouštějí do druhé směny v podobě domácích prací (Hochschild, 1989; Shelton, 1992). Nejenže tedy tráví 8 a více hodin v práci, ale po příchodu domů na ně čekají další povinnosti v podobě nákupu, vaření, úklidu a péče o děti, namísto odpočinku. Za tuto práci pak nejsou ovšem nijak odměňovány. To samé uvádí i Renzetti, která doplňuje, že domácí práce nejsou považovány za „skutečnou“ práci a jsou tak často podhodnoceny (Renzetti, 2003, str. 321). Důvodem, proč jsou domácí práce často podhodnocovány, je fakt, že tyto práce mají v kapitalismu pouze hodnotu užitnou a nikoli tržní, která by určovala spravedlivé ohodnocení za vykonanou práci v domácnosti. Teprve feministická hnutí se angažovala v tom, aby na tyto neplacené domácí práce bylo pohlíženo jako na sociálně stejně relevantní a individuálně stejně náročné jako práce v zaměstnání (Možný, 2002, str. 150).

Dle průzkumů ženy tráví průměrně 3 hodiny denně domácími pracemi, kam ovšem není započítán nákup a péče o děti, kdežto muži domácími pracemi tráví pouze hodinu a 40 minut, což je oproti ženám téměř polovina času (ONS, 2003c in Giddens, 2013, str. 828). Proč ve výzkumu není započítán nákup a péče o děti, což jsou aktivity často pojímané rovněž jako doména žen, není vysvětleno. Důvodem by mohlo být, že se na péči o děti a nákupu muži podílejí častěji než je to u ostatních domácích prací, což zmiňuje ve svém výzkumu i Chaloupková (2005) nebo Bierzová, dle které se na nákupu mnohem více podílejí muži, případně jde o činnost, kterou provádějí partneři společně (Bierzová in Křížková, 2006: str.84). Giddens zároveň dodává, že vdané ženy zaměstnané mimo domácnost vykonávají méně domácích prací než ženy v domácnosti, přestože na ně stále spadá hlavní odpovědnost za chod v domácnosti. Tyto domácí práce pak vykonávají po příchodu z práce, tj. vpozdvečer či o víkendu (Giddens, 2013, str. 828). Chaloupková přichází se zjištěním, které podporuje Giddensem zmíněné výzkumy a to, že ženy tráví domácími pracemi v průběhu týdne dvakrát tak více času než muži, kdy u žen je to 23,5 hodin, kdežto u mužů pouze 11 hodin a 42 minut (Chaloupková,

2005, str. 66). Dále pak dodává, že novější výzkumy přicházejí s tím, že zatímco ženy začínají trávit domácími pracemi méně času, tj. 20 hodin týdně a méně, u mužů se počet hodin strávených domácími pracemi nemění (ibid.). Zajímavostí je, že čím méně se žena věnuje domácím pracím, tím méně se na nich podílí i partner, tedy nedochází k tomu, že by ji v některých činnostech v domácnosti nahrazoval (ibid., str. 69). Čas, který partneri či manželé tráví domácími pracemi ovšem narostl s příchodem pandemie Covid 19. Hašková et al. přicházejí s jinými čísly, než která představuje Chaloupková. Autorky zároveň rozdělují péči o děti a domácí práce, kdy na péči o děti stráví ženy 28,7 hodin týdně a muži 17,8 hodin týdně, kdežto domácí práce ženy vykonávají po dobu 14,8 hodin týdně a muži pouhých 9,5 hodin týdně (2022, str. 428). Podobnému výzkumu týkající se dělby domácích prací se věnuje rovněž Bierzová, která uvádí, že ženy tráví neplacenou prací, tj. prací v domácnosti a péčí o děti, dvakrát více času než muži, kdy ženy se těmito činnostem věnují průměrně 9,11 hodin denně, kdežto muži pouze 3,89 hodin denně (Bierzová in: Křížková, 2006, str. 74). Bierzová zároveň odděluje ženy a muže na rodičovské dovolené a ženy a muže pracující, kdy jak lze vidět na grafu níže, ženy na rodičovské dovolené tráví domácími pracemi a péčí o děti až 17,35 hodin denně oproti 12,93 hodin denně mužů na mateřské dovolené. Pracující ženy pak tráví těmito činnostmi celkem 5,71 hodin denně, kdežto pracující muži pouhých 3,61 hodin denně (Bierzová in: Křížková, 2006, str. 74). Bierzová (2006) však dále podotýká, že v rámci určování času, který respondenti tráví u jednotlivých činností může být zveličený, v některých případech dokonce zkreslený. Zajímavostí je, že ženy na rodičovské dovolené odhadují čas, který tráví péčí o děti či domácími pracemi, na cca 17 hodin, který vyplňuje celý aktivní den (pokud odečteme 7-8 hodin spánku), čímž ovšem nezbývá žádný čas na volnočasové aktivity. Podobně to mají rovněž pracující ženy, pokud vezmeme v úvahu, že pracují 8 hodin v zaměstnání a nějaký čas jim zabere přejezd z domova do práce a naopak. U mužů jsou časy poměrně nižší, čímž jim spíše zbývá čas na volnočasové aktivity.

Graf 4.1. Kolik hodin denně věnují ženy a muži domácím pracím, péči o děti a o další členy rodiny

Zdroj: Rodiče 2005.

N pracující muži = 566, N muži na rodičovské dovolené = 10

N pracující ženy = 532, N ženy na rodičovské dovolené = 298

Příloha č.2 – Počet hodin trávených u domácích prací

Zdroj: Křížková, 2006, str. 74.

2.2.3 Kombinace pracovního a rodinného života

V dnešní době, kdy ženy chodí do zaměstnání a zároveň zakládají rodiny, se často diskutuje nad tématem skloubení práce a rodiny. Právě toto téma opět poukazuje na tradiční genderové role mužů a žen, kdy se u žen předpokládá, že se stanou primárními pečovatelkami o své děti. Většina žen se ovšem s rostoucí pracovní náročností nechce vzdát rodinné zátěže a ideální skloubení práce a rodiny se tak stává snahou rámuující život většiny žen (Křížková a Hašková, 2002). Dalším důvodem k nutnosti skloubení pracovního a rodinného života je fakt, že české rodiny si často nemohou dovolit přijít o jeden celý plat a není tak možné, aby ženy zcela opustily trh práce (Křížková et al., 2005). Na skloubení rodiny a pracovních povinností je pak často pohlíženo jako na problém žen v jejich osobních životech a především pak jejich schopnost či neschopnost tyto dvě sféry zvládnout (Maříková in: Kalivodová a Maříková, 1999, str. 67). Toto tvrzení podporuje rovněž výzkum Maříkové s názvem Pracující žena a rodina, který prezentuje, že téměř 1/3 mužů pokládá kombinaci práce a rodiny čistě za záležitost ženy (Maříková in: Kalivodová a Maříková, 1999, str. 66). Důležité je však podotknout, že toto tvrzení je výsledkem názoru ženských respondentek, tedy žen předpokládajících tuto domněnku u svých mužů. Maříková zároveň dodává, že skloubení práce a rodiny rovněž zůstává na bedrech žen, protože u mužů se stále předpokládá pouhé finanční

zabezpečení rodiny, kdežto matky a partnerky se musí kromě docházení do práce starat i o chod domácnosti a pečovat o děti a další příbuzné. Pouze 40% mužů svým ženám skutečně pomáhá, případně mají pro své ženy pochopení (ibid.).

Křížková argumentuje tím, že rodičovství je na českém trhu práce častým handicapem, který vytlačuje ženy z trhu práce (2007, str. 60). Přesto si 57% mužů a celých 60% žen myslí, že zvládají soukromý a pracovní život bez problémů, přestože v této kombinaci pracovního a soukromého života narážejí na různé překážky, se kterými se musí nějakým způsobem vyrovnat. Křížková však poukazuje na fakt, že tato procenta neodpovídají skutečnosti, nýbrž pouze tomu, co si o svých problémech respondenti myslí a nakolik si myslí, že je zvládají (2007, str. 61). Mezi různé překážky a problémy, se kterými se musí rodiče a partneři vypořádávat je nedostatek peněz, nedostatek pomoci, spoluúčasti nebo celkově neochota podílet se na práci v domácnosti a výchově dětí ze strany mužů, případně zcela chybějící partner, onemocnění dětí, nedostupnost prarodičů, kteří by mohli vypomoci s hlídáním dětí, nebo příliš drahé služby, které by rovněž mohly vypomoci buď s hlídáním dětí či s pracemi v domácnosti (Křížková, 2007, str. 64-65). Křížková ovšem nevyjmenovává pouze problémy, se kterými se partneři musí potýkat, nýbrž rovněž přichází s možnostmi řešení, které by usnadnily kombinaci pracovního a soukromého života. Mezi tyto strategie pak řadí především partnerskou dělbu práce a ochotu partnerů pomoci svým partnerkám ať již s pracemi v domácnosti nebo při péči o děti, dále benefity ze strany zaměstnavatelů co se týče hlídání dětí, flexibilní pracovní doba a další, které by usnadnily život rodičů/zaměstnanců, a nakonec možnost využití cizích osob a služeb v péči o nemocné, staré příbuzné nebo o domácnost (ibid., str. 65).

2.2.4 Péče o děti

Péče o děti je nutně spjata s genderovými rolemi mužů a žen. Jak jsem již několikrát zmiňovala, ženy jsou často spojovány s rolí pečovatelky, která se společně s péčí o děti stará rovněž o domácnost, kdežto mužskou rolí je finanční zajištění rodiny. Tyto genderové role jsou ustáleny již z minulosti, přestože za několik posledních desetiletí došlo ke změně, kdy se i ženy staly výdělečně činné a přispívají tak společně

s muži do domácího rozpočtu. Přestože se však staly rovněž živitelkami v rodině, jejich domácí role se neproměnila a ani nebyla rovnocenně rozdělena mezi ně a jejich partnery. Domácí práce a především tak péče o děti stále spadá do ženské domény. Toto tvrzení platí rovněž pro občany České republiky, kde je péče o malé děti vnímána jako doména žen a na které se muži nijak výrazně nepodílejí (Křížková, 2005, str. 41).

Renzetti uvádí, že péče o děti není považována za „skutečnou“ práci, tj. práci, která by vyžadovala speciální dovednosti, formální vzdělání nebo praxi, protože se automaticky předpokládá, že ženy jsou pečovatelkami od „přírody“ (Renzetti, 2003, str. 307). Ostatně i samy ženy často považují za samozřejmé, že právě ony jsou odpovědné za výchovu a péči o děti (Tůma a Vilímek, 2012, str. 223). Oakley dále dodává, že péče o dítě je téměř výlučně ženskou prací a to jak doma s vlastními dětmi, tak mimo domov s cizími dětmi (Oakley, 2000, str. 116). Oakley (2000) zde uvádí příklad zaměstnankyň v dětských koutcích, mateřských školkách, na základních školách nebo i zdravotních sester, které už ovšem vyžadují specializované vzdělání a dovednosti. Péče o děti, jak vlastní tak cizí, je tak stále považována za doménu a žen a na mužské zaměstnance je často pohlíženo jako na nedostatečně kvalifikované. Renzetti uvádí, že muži se často dětem začínají věnovat až v jejich vyšším věku, tedy v době, kdy se mohou společně věnovat různým aktivitám jako je sport, hry nebo pomoc s úkoly. Tyto aktivity jsou však spojovány s odpočinkem či časem vzdělávání, na který mají čas spíše muži poté, co přijdou z práce, kdežto ženy čas na odpočinek nemají, neboť se starají o chod domácnosti (Renzetti, 2003). Nerovnoměrným rozdělením péče o děti se zabývá rovněž Bierzová (in Křížková, 2006), která se zaměřuje na aktivity, které v souvislosti s péčí o děti vykonávají spíše ženy a které spíše muži. Jak již uvedla Renzetti, zatímco ženy jsou spíše opatrovatelkami a pečovatelkami, které se starají o zdraví a školní povinnosti dětí, muži se spíše podílejí na volnočasových aktivitách jejich potomků. V návaznosti na toto rozdělení rolí v péči o děti Bierzová (2006) předkládá grafy věnující se odlišným aktivitám co se týká dětí. Jak lze vidět na prvním grafu, čím mladší děti, tím více s nimi k lékaři a posléze s nimi zůstávají doma na nemocenské ženy. Naopak čím starší dítě, tím více dochází k rovnocennému rozdělení mezi matky a otce. Vysoké procento matek starajících se o nemocné dítě mezi prvním a pátým rokem však může být dáno skutečností, že je žena na mateřské dovolené.

Tabulka 4.1. Kdo chodí s dětmi k lékaři a kdo s nimi zůstává doma, když jsou nemocné

Kdo vykonává	Druh činnosti	Věk dítěte			
		1–5 let	6–10 let	11–15 let	16–18 let
Matka	Chodí s ním k lékaři	86 %	77 %	71 %	47 %
	Je s ním doma v době nemoci	87 %	79 %	67 %	43 %
Otec	Chodí s ním k lékaři	3 %	6 %	8 %	6 %
	Je s ním doma v době nemoci	5 %	5 %	4 %	3 %
Kdo z nich má čas	Chodí s ním k lékaři	5 %	9 %	9 %	6 %
	Je s ním doma v době nemoci	3 %	7 %	6 %	4 %
Oba společně	Chodí s ním k lékaři	5 %	6 %	4 %	2 %
	Je s ním doma v době nemoci	2 %	2 %	2 %	2 %

Zdroj: Rodiče 2005.

N = 1974

Příloha č. 3 – Kdo z rodičů pečuje o děti

Zdroj: Křížková, 2006, str. 78.

Další aktivity jako je sport, výlety a další volnočasové aktivity, ale rovněž i rozhodování ohledně budoucnosti dítěte, výběr školy, povolání a další se mezi matky a otce rozděluje poměrně rovnoměrně. Bierzová však dodává, že čím mladší dítě, tím více se na jeho výchově a péči o něj podílí spíše matka, kdežto u starších dětí již dochází k rostoucí angažovanosti ze strany otců (Bierzová in: Křížková, 2006, str. 79). Bierzová dále doplňuje, že v žádné zkoumané činnosti nedominovali otcové, což opět poukazuje na to, že přestože dochází k rovnocennému rozdělení některých činností týkajících se dětí, většina povinností stále dopadá spíše na ženy-matky.

Jak již bylo uvedeno v podkapitole *Faktory ovlivňující dělbu domácích prací*, pandemie Covid 19 způsobila, že péče o děti většinou spadla na bedra žen, přestože se předpokládalo, že by mohlo dojít k rovnocennému rozdělení péče o děti mezi oba partnery. To se však nestalo a o děti se tak stále staraly převážně jejich matky. Ty navíc tuto odpovědnost nemohly odmítnout a musely se s ní naopak smířit, jak uvádí Dudová a Křížková (2022). Dle Dudové a Křížkové byla péče o děti během pandemie Covid 19 prožívána odlišně na základě socioekonomických faktorů, jako je příjem, typ a obor

placené práce, bydlení, ale rovněž i typ rodiny, počet dětí a jejich věk (2022, str. 422). Dopad pandemie Covidu 19 a s ní spojené lockdowny měly největší negativní dopad na nejchudší a nejzranitelnější vrstvy obyvatel. Co se týká matek-samoživitelek, situace byla během pandemie ještě kritičtější, neboť se tyto ženy staly nejen hlavním živitelem domácnosti, ale rovněž na sebe musely převzít veškerou péči o děti, které do té doby zajišťovaly alespoň v určité míře školky, školy, družiny nebo kroužky. Dudová například uvádí, že tyto ženy se během pandemie dostávaly do neřešitelné situace, neboť neměly žádnou oporu v případném partnerovi a zároveň neměla jejich práce v domácnosti a péče o děti žádnou hodnotu kromě nich samotných (2021, str. 132). Právě tento závazek o děti, především pak ty mladšího věku, které nemohly nechat doma samotné, se stal hendikepem pro jejich zaměstnavatele, kvůli čemuž se ženy-samoživitelky začaly obávat o svá pracovní místa, neboť kdyby přišly o svá zaměstnání, přišly by o hlavní zdroj příjmů.

Rolí mužů-otců v péči o děti se zabývala Křížková ve své práci z roku 2005, kde představuje tři typy otců dle jejich pracovní aktivity a angažovanosti v rodině. Prvním typem jsou tzv. „pomáhající otcové“, tj. muži, kteří považují péči o děti za ženskou záležitost, nicméně jsou ochotní své partnerce-manželce pomoci, ovšem tato pomoc je omezená časově na úkony, za které nepřebírají odpovědnost. Tito muži se často považují za hlavní živitele rodiny, přestože je rodina závislá i na příjmu manželky-matky. Druhým typem jsou tzv. „otcové-živitelé“, kteří představují hlavní živitele rodiny a tudíž téměř veškerá práce doma spadá na ženu. Muži tohoto typu představují tzv. tradiční mužskou pozici v rodině, jejichž jediným cílem je pracovat a finančně zajistit rodinu. Třetím typem jsou nově se objevující „pečující otcové“, tj. muži, kteří odmítají tradiční genderové rozdělení na otce-živitele a matku-pečovatelku. Tito muži se aktivně podílejí na péči o potomky, redukují pracovní aktivity, aby měli dostatek volného času na děti, případně nastupují na část rodičovské dovolené. Tyto typy otců se rozlišují na základě sociálního postavení či třídy ve společnosti, zatímco pečujících otců je minimum a často pocházejí z vyšších sociálních vrstev, otcové-živitelé a pomáhající otcové často pocházejí ze středních a nižších vrstev (Křížková, 2005, str. 41-42). Beck a Beck-Gernsheim dále představují novou roli mužů jako tzv. househusbands neboli muže v domácnosti, o kterých ovšem tvrdí, že ačkoli jde o novou roli v domácnosti, muži si

tuto roli často nevybírají zcela dobrovolně. Beck a Beck-Gernsheim to vysvětlují tím, že muži s touto rolí museli souhlasit po prosbě nebo požadavku ze strany žen, které se nechtěly vzdát svých pozic v zaměstnání (2004, str. 21).

2.3 Vývoj dělby práce a postavení žen v domácnosti

Ačkoli je téma dělby práce v domácnosti a role a postavení žen domácnosti tématem celosvětovým a v různých kulturách se liší, já se v mé diplomové práci budu zaměřovat na dělbu práce a postavení žen v domácnosti v Československu a posléze v České republice. Důvodem je především má analýza empirických výzkumů, která se zabývá vývojem genderového rozdělení práce v domácnosti v České republice mezi lety 2013 a 2022. V následujících podkapitolách se tak zaměřím na vývoj dělby práce a postavení českých žen od 60.-70. let 20. století až po současnost.

Již při vzniku ČSSR bylo uzákoněno rovné postavení žen a mužů v rovině občanské. Roku 1948 byla vydána ústava 9. května, která zaručovala ochranu manželství, rodiny a mateřství, ale rovněž i rovný přístup ke vzdělání, úřadům a hodnostem. V prosinci 1949 byl následně přijat zákon o rodinném právu, který vyrovnal práva a povinnosti muže a ženy v rodině, odstranil princip nadřazenosti manžela, zrušil užívání pojmu „hlava rodiny“, zaručil rovnoprávnost obou manželů vůči dětem a zrušil „moc otcovskou“ (Tůma a Vilímek, 2012, str. 209-210). Křížková nadále uvádí, že v České republice již od 50. let minulého století přetrvává stabilně vysoká úroveň participace žen na pracovním trhu, což ovšem bylo především dáno komunistickým režimem, který se zasazoval o to, aby ženy docházely do práce (2005, str. 36). Bauerová a Jančovičová uvádějí, že rovnoprávné postavení ženy v socialistické společnosti je propojeno s jejich ekonomickou činností (1983, str. 225). Možný a Katrňák uvádějí, že až 97% žen bylo po celou dobu jejich dospělosti téměř nepřetržitě zaměstnáno (in: Adams and Trost, 2004, str. 248). Mnoho žen možnost pracovat a především pak možnost získat vyšší vzdělání a kvalifikaci uvítalo, zároveň se však musely potýkat s počátky dvojí směny, které jsem se jakožto pojmu věnovala již výše. Jen málo mužů bylo ochotno převzít odpovědnost a povinnosti spojené s domácími pracemi (Možný a Katrňák in: Adams and Trost, 2004).

2.3.1 Období normalizace

Dělba práce před rokem 1989 je dle Křížkové charakteristická tím, že docházelo k rovnocenné dělbě práce v domácnosti mezi muži a ženami. Nebylo to však z důvodu, jaký bychom předpokládali, tj. že by se muži toužili rovnocenně podílet na domácnosti a péči o děti, nýbrž mělo to co dělat s omezenými možnostmi seberealizace. Muži tak vypomáhali v domácnosti pomocí jejich koníčků jako bylo kutilství, opravy a vylepšování věcí v domácnosti, k čemuž je nutil nedostatek zboží na československém trhu (Křížková, 1999, str. 208).

Roku 1972 byl uspořádán rozsáhlý výzkum zabývající se míněním žen o zaměstnání, domácnosti a rodině. Výsledky tohoto výzkumu ukazují, že souběžné plnění profesní a rodinné role je pro většinu žen velmi náročné, což se projevuje únavou a vyčerpáním, nedostatkem volného času, ale rovněž i na budoucím plánování rodinného života jako je například počet dětí a jiné (1972, str. V). Ani ne tak zjištěním, jako spíše potvrzením zjištění jiných výzkumů je fakt, že vedení domácnosti zůstávalo doménou žen, což jim ubíralo velké množství mimopracovního času. Zde autoři přicházejí se statistikou, že domácí práce a starosti o rodinu zabírají ženám až tři desetiny zbývajících času ze dne, který tráví v práci, tj. cca 4,5 hodiny denně, o dnech volna a o víkendech je to pak dokonce více než třetina jejich času, tj. 6 hodin denně. Důvodem trávení delšího času s domácími pracemi o víkendu je časté odkládání práce během pracovního týdne, tj. prádlo či větší úklid se pravidelně vykonává spíše o víkendech, kdy na tyto činnosti mají ženy více času než během pracovního týdne po příchodu z práce. Nejčastěji se pak ženy starají o vaření, nákupy, praní a žehlení, což jim rovněž zabírá největší množství času. Volného času tak ženám zbývá minimum a to 1 hodina a 4 minuty během pracovního týdne, 3 hodiny během víkendů a volných dnů (ibid., str. VII). Je nutno dodat, že problémy ohledně nákupů během socialismu způsobovaly ženám větší potíže než dnes, neboť se musely potýkat s nedostatečným zásobováním, dlouhými frontami a celkovým nedostatkem obchodů.

Co se týká dělby práce mezi partnery, případně dětmi a rodiči těchto partnerů/manželů, výsledky můžeme vidět v tabulce níže. Celých 41% respondentek

uvádí, že muži pomáhají s domácími pracemi občas. Téměř čtvrtina, tj. 23% žen pak uvádí, že jim manželé pomáhají denně. U dětí je naopak nejčastější odpovědí, že nepomáhají vůbec, 25% žen pak uvádí, že jim děti pomáhají s domácími pracemi pouze občas. Zajímavostí je pomoc, nebo spíše nepomoc od rodičů, kdy si celých 35% respondentek myslí, že jim rodiče vůbec nepomáhají (1972, str. 20).

Jak to vypadá s pomocí členů rodiny nebo s jinou bezplatnou pomocí ukázaly odpovědi na otázku 6: "Jak často Vám při domácích pracích pomáhají:

	Pravidelně		Občas	Vůbec ne	Nemám man- žela, děti apod.	v % Součet
	denně	v urči- té dny				
Manžel (druh)	23	12	41	15	9	100
Děti	12	7	25	36	20	100
Rodiče	12	3	15	35	35	100
Jiné osoby-bezplatně	1	0	3	49	47	100

Příloha č. 4 – Jak často rodinní příslušníci pomáhají ženám s domácími pracemi

Zdroj: Ústav pro výzkum veřejného mínění ČSAV. 1974, str. 20

Výzkum z roku 1974 pod názvem *Výchova dětí a mládeže* se zabývala působením školy a společnosti na jedince v procesu výchovy. Prvním poznatkem výzkumu je růst podílu obou rodičů na péči o dítě. Toto rovnocenné postavení se projevuje především ve chvíli, kdy se rodiče s dítětem učí do školy, což vyplňuje velkou část volného času nejen dítěte, ale i rodičů (1974, str. 10). Dle přiložené tabulky (viz níže) však lze konstatovat, že ačkoli dochází k růstu rovnocenného rozdělení péče mezi oba rodiče, stále se zde projevuje ideál matky jako pečovatelky, která se má starat o děti a jejich výchovu, což zahrnuje i přípravu do školy a další činnosti s tím spojené. Tento výzkum se rovněž věnuje různým socioekonomickým faktorům, které ovlivňují dělbu práce v domácnosti a péči o děti. Z jejich výsledků lze například zjistit, že starší dotazovaní spíše poukazují na otce jakožto rozhodovatele, co se bude dělat, kdežto mladší naopak

ukazují na matky, případně oba společně. Výzkum rovněž uvádí, že role mužů-otců u přípravy dítěte do školy je významně slabší než role žen-matek (ibid., str. 17).

"Kdo ve Vaší rodině kontroluje /kontroloval, nebo asi bude kontrolovat/ přípravu dětí do školy /opravy úkolů, pomoc dítěti, domácí zkoušení/?"

	není /nebylo/ nutné učit a kontrolovat	otec	matka	oba stříd.	jiná osoba
dítě ještě nechodí do základ. školy	4	11	36	48	1
dítě chodí do základ. školy	4	12	43	39	2
dítě již nechodí do základ. školy	16	18	35	29	2

Příloha č. 5 – Kdo z rodičů kontroluje přípravu dětí do školy

Zdroj: 1974, str. 10a.

Další výzkum, rovněž z roku 1974, s názvem *Rodina a rodičovství* se zabývá typologií rodin, manželským soužitím, ale rovněž i domácími pracemi. Samotný výzkum uvádí, že je třeba věnovat se problémům žen, které jsou často unavené kvůli tomu, že musí jak pracovat, tak se zároveň plně starat o domácnost (1974, str. 11). Dále se svých respondentů ptali na práci v domácnosti a přesněji pak na činnosti, které jim zabírají nejvíce času. Zatímco u žen je to především vaření a s tím spojené mytí nádobí, dále pak úklid domu a praní, žehlení, šití a zašívání, u mužů jsou to především práce s topením a vynášením odpadků, případně péče o domácí hospodářství, dále pak různé opravy v bytě a údržba auta. Zajímavostí je, že u mužů se častěji vyskytovala rovněž odpověď, že nedělají pravidelně nic z uvedených možností, než například péče o děti, nákupy a činnosti, které jsou vykonávány ženami, jako je již zmíněné vaření, úklid a další (1974, str. 36). Respondentkám rovněž byla položena otázka, jak moc muži svým ženám pomáhají s domácími pracemi. U mužů si až 40% žen z celkového počtu 717

respondentek myslí, že jim manželé/partneři pomáhají občas, v závěsu s 26% je odpověď „pravidelně“, 20% respondentek odpovídá, že zřídka kdy a celých 13% žen uvádí, že jim manžel/partner nepomáhá vůbec. Muži se ve svých odpovědích poměrně shodují s odpověďmi žen, kdy celých 34% mužů z celkového počtu 762 respondentů uvádí, že s domácími pracemi pomáhají pravidelně, ještě více mužů, tj. 38%, odpovídá, že svým partnerkám pomáhají občas. Zřídka kdy pomáhá s domácími pracemi 20% mužů a pouhých 7% nepomáhá vůbec (ibid., str. 43).

Výzkum *Rodina a děti* z roku 1977 se zabýval problémem zaměstnaných matek. Na základě jejich výzkumu přišli s poznatky, že žena chce být na jedné straně dobrou matkou a na straně druhé by se ráda rovněž realizovala ve finančním procesu. Tyto ženy se však musí potýkat s mnoha obtížemi spojené s péčí o děti jako je například onemocnění dítěte, nedostatek času, nevhodná pracovní doba, nepochopení zaměstnavatele a psychologické problémy jako je stres, únava a další. Tím, že péče o děti často spadá na bedra žen, jsou nuceny si vybírat častěji neplacenou dovolenou nebo pracovat na zkrácený úvazek. Tyto problémy se však dle výzkumu týkaly spíše žen, kdežto muže tyto problémy nijak nezatěžují, což je vysvětlováno tím, že finanční zátěž stále stojí na otcích-živitelích a ztráta příjmu tak není nijak závažná, aby tzv. ohrozila tradiční představy o ženské a mužské roli v rodině. Z jejich zjištění lze také zjistit, že mnoho žen tyto problémy nepovažovalo za závažné, což poukazuje na pocity smíření se se situací, kdy většina starostí o děti spadá na ženy, nikoli na otce (1977, str. 24-26).

Přestože tedy Křížková (1999) uvádí, že před rokem 1989 docházelo k rovnocenné dělbě práce mezi partnery, výzkumy uvádí opak a to, že většina domácích prací stále spadala na bedra žen. Přestože se v některých domácnostech muži na chodu domácnosti podílejí, jejich počet na základě výzkumů nedosahuje ani 50% a ženy často udávají, že jim muži tzv. pomáhají jen občas nebo málokdy. Pokud už se muži na pracích v domácnosti podílejí, často jde o jednorázové a ojedinělé opravy a údržby v jejich domovech. Ani péče a starost o děti se u mužů neprojevuje jako každodenní rutina, které by se věnovali. Nedá se tak říct, že by před rokem 1989 skutečně docházelo k rovnocenné dělbě práce mezi partnery.

2.3.2 Po roce 1989

Roku 1990 přišel Ivo Možný s knihou *Moderní rodina*, ve které se zabývá dělbou domácích prací v domácnosti. Jeho výsledky potvrzují, že většina domácích prací spadá na bedra žen s občasnou pomocí ze strany mužů co se týče oprav v domácnosti a dalších činnostech považovaných za tradičně mužské. Výjimkou jsou činnosti jako nákupy, mytí nádobí a uklízení, kdy se polovina respondentů na těchto činnostech podílí rovnocenně se svými protějšky, ovšem druhá polovina respondentů je opět tvořena většinou z žen. Zajímavostí je, že potomci těchto respondentů jsou spíše vedeni k rovnocennému rozdělení prací v domácnosti mezi muži a ženami. Celých 84% žen a 67,2% mužů uvedlo, že by dělba práce mezi dívkami a chlapci měla být rovnocenná, a pouze 1,9% žen a 1,3% mužů se domnívalo, že jsou domácí práce ženskou prací (Možný, 1990).

Klímová Chaloupková a Šalamounová představují data ISSP z roku 1994, kdy se zkoumalo, zda se čeští respondenti přiklánějí spíše k tradičnímu nebo k modernímu (egalitárnímu) modelu rodiny. Výsledkem je, že přestože si jak muži, tak ženy myslí, že by se oba měli podílet na péči o domácnost a o děti a že by rovněž oba měli přispívat do rodinného rozpočtu, přetrvává mezi nimi názor odpovídající tradičnímu modelu, tj. že hlavním živitelem rodiny by měl být muž, kdežto žena, ačkoli rovněž chodí do zaměstnání, by měla nést hlavní odpovědnost za domácnost. Zatímco muži pak spíše zastávají tradičnější model celkově, u žen se vyskytuje jediná výjimka, kdy projevují tradičnější postoj než muži, a to u výroku, že pracující ženy stejně touží po domově a dětech. Přestože pak na sebe ženy berou hlavní roli hospodyně a pečovatelky o děti, stále u nich přetrvává názor, že by se muži měli více podílet na práci v domácnosti a v péči o děti (c2004, str. 33-35).

Další autorkou zabývající se rozdělením domácích prací mezi partnery v 90. letech 20. století je Alena Křížková. Křížková upozorňuje, že přestože normou tehdejší doby byla domácnost, do které finančně přispívali jak muži, tak ženy, stále zde přetrvával názor, že domácí práce jsou především doménou žen, což je výsledkem přetrvávání stereotypního rozdělení genderových rolí v české společnosti (1999, str. 205). 90. léta se dle autorky vyznačovala tím, že ženy nemohly zůstat doma, protože byl

v domácnosti potřeba druhý příjem, tj. domácnost nevystačila z příjmu muže, ale bylo potřeba, aby ženy díky svému zaměstnání rovněž finančně zajišťovaly domácnost (Křížková, 1999). Dle výzkumu *Rodina* z roku 1996 však dělba práce v domácnosti přetrvávala nerovnoměrně rozdělená mezi muže a ženy, přestože ženy chodily do zaměstnání stejně jako muži. Výsledkem bylo, že zatímco ženy trávily 42,5 hodiny týdně v práci a 25 hodin týdně domácími pracemi, muži sice pracovali o celých 6 hodin týdně déle než ženy, tj. 48,5 hodiny týdně, nicméně na práci se podíleli pouhými 10 hodinami týdně. Ženy tak ve výsledku vykonávají domácí práce 2,5krát déle než muži a celkově tráví pracemi, tedy jak zaměstnáním, tak prací doma, 67,5 hodin, kdežto u mužů je to pouze 58,5 hodin týdně. To je devítihodinový rozdíl týdně (Křížková, 1999, str. 206-207). Řešením tohoto problému, kdy se muži málo podílejí na domácích pracích a když už ano, často je na jejich práci pohlíženo jako na výpomoc manželce, je zvýšení statusu těchto domácích prací ve společnosti (ibid., str. 208). Zajímavostí je otázka, zda by respondenti trávili méně, více či stejně času na domácích pracích než dosud. Níže můžeme vidět výsledky, ze kterých lze vyčíst, že 18% mužů by se rádo podílelo více na domácích pracích, zároveň však stejné procento odpovídá opak, tj. že by se podílelo méně. U žen je to 20%, které by rády trávily více času domácími pracemi, kdežto 33% by u těchto činností trávilo méně času než doposud. Křížková závěrem dodává, že ženy si jsou vědomy toho, že domácí práce jsou pojímány jako doména žen a často jsou s tím i smířeny, zároveň i domácím pracím přikládají větší význam a hodnotu než muži (Křížková, 1999, str. 212).

Table 6. Answers to the question: "Would you like to spend more, the same or less time on work in the house than you do at present?" among fully employed men and women living with a spouse or partner in the Czech Republic, in percentages

	Much more	A little more	The same	A little less	Much less
Men	1.5	16.3	64.5	15.5	2.2
Women	2.1	18.3	46.4	28.1	5.1

Source: *Rodina '96* survey.

Příloha č. 6 – Kolik času by partneři chtěli trávit domácími pracemi

Zdroj: Křížková, 1999, str. 211.

Poslední výzkum zabývající se rovněž postavením a rolím mužů a žen v domácnosti pochází od ISSP z roku 2002. V rámci tohoto výzkumu bylo zjištěno, polovina respondentů stále podporuje tradiční model rodiny, tj. muž má vydělávat peníze, kdežto žena se má starat o domácnost a o rodinu. Výsledky ISSP ukazují, že tento model zastává 46,5% všech žen a 55,4% všech mužů. Ačkoli si posléze polovina respondentů myslí, že rodinný život a děti trpí, pokud je žena zaměstnaná, téměř 90% respondentů, z toho 88,4% všech žen a 87% všech mužů, si myslí, že by do rodinného rozpočtu měli přispívat oba partneři. Co se týká výsledků většího zapojení mužů v práci v domácnosti a v péči o děti, průměrně 78% všech žen si myslí, že by se muži měli na pracích v domácnosti a na péči o děti zapojovat více. Mužů, kteří si myslí totéž, je mnohem méně a to průměrně jen 50% všech mužů (Klímová Chaloupková a Šalamounová, c2004, str. 35).

2.3.3 Současnost

I v současné době existuje mnoho výzkumů zabývajících se dělbou práce v domácnosti mezi partnery. Giddens uvádí, že ačkoli se muži na pracích v domácnosti podílejí více a častěji než v minulosti, k rovnoprávnosti v dělbě práce mezi muži a ženami dochází mnohem pomaleji než u rovnoprávnosti žen při vstupu na trh práce. Tomuto jevu se přezdívá „pokulhávající adaptace“ (Giddens, 2013, str. 828). Přestože tedy muži na sebe berou více domácích prací, odpovědnost za chod domácnosti není stále rovnocenná a naopak stále většinou spadá na bedra žen (ibid.). Ve světě je tak stále velmi rozšířený předpoklad, že svět práce je mužský, kdežto soukromý svět v domácnosti je světem ženským (Renzetti, 2003, str. 321). Toto tvrzení, troufám si říct, platí i na dnešní českou společnost, což potvrzuje rovněž Možný a Katrňák, kteří uvádějí, že přestože dnešní generace neznají jiný model rodiny než ten, kde žena chodí do zaměstnání a oba partneři přivádějí do domácnosti příjem ze zaměstnání, v České republice stále přetrvává model tradiční mužské a ženské role (Možný a Katrňák in: Adams and Trost, 2004).

Nebudu zde představovat podrobné výsledky mnou vybraných souborů z let 2013, 2016, 2020 a 2022, jelikož se současnému trendu dělby práce v domácnosti, především pak tedy trendu posledních 10 let, budu věnovat v empirické části této diplomové práce, kde se budu zabývat nejen vývojem rozdělení domácích prací mezi muže a ženy, ale rovněž vlivem socioekonomických faktorů na tuto dělbu pracemi mezi lety 2013 a 2022. Ve svých výsledcích se následně zaměřím rovněž na otázku, zda během pandemie Covid 19 došlo k výraznému přehodnocení dělby práce mezi partnery a zda došlo k posunu k tradičnímu rozdělení práce v domácnosti, či pandemie naopak přispěla k rovnocennější dělbě práce v domácnosti mezi partnery.

3 Metodologická část

3.1 Cíl práce

Zkoumaným problémem mé diplomové práce je vývoj genderového rozdělení práce v domácnosti v čase v závislosti na socioekonomických faktorech. Cílem práce tak bude ověřit, jak socioekonomické faktory v České republice ovlivňují postavení a roli žen v domácnosti a jak ovlivňují sdílení práce v domácnosti mezi partnery.

3.2 Výzkumná strategie

Ve své diplomové práci jsem se rozhodla využít sekundární analýzy dat jakožto výzkumné strategie. „Sekundární analýza je analýza dat pořízených pro jiný výzkumný záměr, než v jehož rámci jsou právě používána“ (Vávra a Čížek, 2011, str. 12). Sekundární analýza dat se řadí pod kvantitativní metody, pomocí kterých můžeme studovat trendy a ověřovat a rovněž následně porovnávat jednotlivé hypotézy (Jandourek, 2001). Eger a Egerová (2017) uvádějí, že kvantitativní výzkum je deduktivní a tedy že deduktivní metoda vychází buď z teorie nebo z obecně definovaného problému. Existenci spojení mezi proměnnými následně zjišťujeme pomocí hypotéz (Eger a Egerová, 2017). Kvantitativní výzkum je rovněž vhodný, pakliže zkoumáme větší skupiny, neboť cílem konstrukce vzorku v kvantitativním výzkumu je reprezentovat populaci jedinců (Disman, 2000, str. 153). Výsledky kvantitativního výzkumu se tak dají pomocí určitého vzorku zevšeobecnit na celou populaci.

Výsledky mnou provedené sekundární analýzy dat v programu SPSS budu v závěru empirické části mé diplomové práce porovnávat s předpoklady uvedenými v teoretické části této práce.

3.3 Analytická metoda

Analýza dat bude prováděna ve dvou fázích. V první fázi zaměřím na vývoj genderového rozdělení práce v čase, tj. pomocí dvourozměrné (bivariační) analýzy, kdy hledáme vztah mezi jednotlivými proměnnými, se pokusím prokázat, zda došlo od roku 2013 do roku 2022 k posunu k rovnocennějšímu sdílení práce v domácnosti. Rabušič et al. uvádějí, že „hodnoty jedné proměnné jsou rozloženy takovým způsobem, že jsou vzorovány v závislosti na rozložení hodnot druhé proměnné“ (Rabušič et al., 2019, str. 249).

V druhé fázi posléze využiji binární logistické regrese, pomocí které budu zjišťovat, zda mají některé ze socioekonomických faktorů jako je pohlaví, věk, vzdělání, stav, náboženská příslušnost a počet nezaopatřených dětí mají vliv na genderové rozdělení prací v domácnosti. Binární logistická regrese se využívá v případech, kdy má závisle proměnná pouze dvě hodnoty, které jsou kódovány jako 0 a 1 (Rabušič et al., 2019, str. 408).

3.4 Data

V rámci své diplomové práce jsem využila dat převzatých z Českého sociálněvědního datového archivu, který náleží Sociologickému ústavu Akademie věd ČR, především dat Centra pro výzkum veřejného mínění. Data byla sesbírána pomocí standardizovaných rozhovorů a zpracována tazatelskou sítí Centra pro výzkum veřejného mínění. Kvótními znaky pro sběr dat byly pohlaví, věk a vzdělání. Kontrolovanými znaky, pomocí kterých je zajištěna reprezentativnost souboru, byly velikost místa bydliště a regiony (bývalé kraje). V rámci svého výzkumu jsem si vybrala tři soubory dat sesbíraných v různých letech. Jedná se o soubory „Naše společnost – prosinec 2013“, „Naše společnost – únor 2016“, „Naše společnost – únor 2020“ a nakonec „Výzkum doby covidové a postcovidové“ z roku 2022.

Terénní sběr dat z roku 2013 probíhal 2. až 9. prosince 2013, a účastnilo se jej celkem 294 školených tazatelů z Centra pro výzkum veřejného mínění. Výzkumu se účastnilo celkem 1026 respondentů starších 15 let. Dotazovací situace byla tazateli

hodnocena v průměru velmi dobře a do zpracování byly díky dobré kvalitě dotazníků zařazeny všechny provedené rozhovory.

Sběr dat z roku 2016 probíhal v únoru (8. 2. až 15. 2.) 2016, a účastnilo se jej celkem 226 školených tazatelů z Centra pro výzkum veřejného mínění. Celkem se výzkumu účastnilo 1080 respondentů starších 15 let. I zde byla dotazovací situace hodnocena v průměru velmi dobře a do zpracování byly zařazeny všechny provedené rozhovory.

Sběr dat z roku 2020 probíhal mezi daty 1.2.2020 a 10.2.2020 a účastnilo se jej celkem 182 školených tazatelů z Centra pro výzkum veřejného mínění. Data byla v rámci výzkumu „Naše společnost 2020“ sesbírána od 1039 osob starších 15 let. Dotazovací situace byla tazateli hodnocena v průměru opět velmi dobře a do zpracování byly díky dobré kvalitě dotazníků zařazeny rovněž všechny provedené rozhovory.

Sběr dat z roku 2022 probíhal mezi daty 14.7.2022 a 4.9.2022 a účastnilo se jej celkem 73 školených tazatelů z Centra pro výzkum veřejného mínění. Data byla v rámci výzkumu „Výzkum doby covidové a postcovidové“ sesbírána od 821 osob starších 15 let.

Všechny čtyři soubory dotázaných jsou dle CVVM (Sociologický ústav, 2013, 2016, 2020) reprezentativní, neboť jejich složení odpovídá základní populaci (s tolerancí minimálních odchylek). Dále rovněž uvádějí, že „parametry souboru odpovídají struktuře obyvatel České republiky v členění podle sociodemografických charakteristik (pohlaví, vzdělání, věk) i podle území“ (Sociologický ústav, 2013, 2016, 2020, nečíslováno).

Ve svém výzkumu budu ponechávat všechny věkové kategorie, tj. i respondenty mladší 18 let, kteří sice ještě nejsou dospělí, ovšem určité zkušenosti ohledně rozdělení práce v domácnosti mají, neboť se ve věku od 15 do 18 let s největší pravděpodobností určitého rozdělení domácích prací účastní. Zároveň v rámci analýzy v programu SPSS nebudu používat odpovědi „nevím“, či „bez odpovědi“, které by mohly ovlivnit průměrné hodnoty, naopak se tyto odpovědi pokusím interpretovat odděleně od analýzy.

3.5 Hypotézy

Jelikož se má diplomová práce zabývat vývojem genderového rozdělení práce v domácnosti v čase v závislosti na socioekonomických faktorech, mým cílem je tak ověřit, jak socioekonomické faktory v České republice ovlivňují postavení a roli žen v domácnosti a jak ovlivňují sdílení práce v domácnosti mezi partnery.

V této práci jsem si vytyčila devět pracovních hypotéz, které zní následovně:

H1 Za posledních 10 let došlo k posunu k rovnocennějšímu sdílení práce v domácnosti. Ačkoli někteří z autorů (Giddens, 2015; Možný a Katrňák in: Adams and Trost, 2004) uvádějí, že k posunu k rovnocennějšímu rozdělení domácích prací mezi muži a ženami skutečně dochází, jedná se o velmi pomalý posun. Přesto předpokládám, že ačkoli jde často o velmi pomalý proces, i přesto došlo mezi lety 2013 a 2022 k určitému posunu k rovnocennější dělbě práce v domácnosti mezi partnery.

H2 Pandemie Covid 19 zapříčinila rovnocennější sdílení práce a povinností v domácnosti. Ačkoli výsledky týkající se dělby práce mezi partnery během pandemie Covid 19 nevyznívají jednoznačně (EIGE, 2021b, 2021d; Fodor et al., 2021, Johnston, Mohammed a van der Linden, 2020 in: Hašková et al., 2022), domnívám se, že i přesto mohlo v důsledku pandemie dojít k rovnocennějšímu rozdělování domácích prací mezi partnery.

H3 Ženy upřednostňují rovnocenné rozdělení domácích prací mezi partnery. Jak uvádí Chaloupková, jsou to spíše ženy, které preferují rovnocenné rozdělení domácích prací mezi partnery (2005, str. 64), což je výsledkem toho, že většina domácích prací spadá na jejich bedra, kdežto muži se zabývají pouze činnostmi tradičně mužskými jako jsou opravy nebo sekání trávy, případně dalšími činnostmi, které nicméně nejsou každodenního rázu.

H4 Mladší lidé upřednostňují rovnocennější přístup k dělbě práce v domácnosti. Autoři (Giddens, 2015; Nešporová, 2010) potvrzují, že zatímco mladí lidé spíše

upřednostňují rovnocennou dělbu práce v domácnosti mezi partnery, kdežto starší ročníky naopak upřednostňují spíše tradiční rozdělení domácích prací mezi partnery.

H5 Lidé s dosaženým vyšším vzděláním preferují rovnocennější přístup k rozdělení práce v domácnosti. Co se týká vzdělání, i zde se autoři (Možný, 1983; Chaloupková, 2005) shodují, že lidé s dosaženým vyšším vzděláním preferují rovnocenné rozdělení domácích prací, kdežto dělníci a lidé s nižším dosaženým vzděláním naopak upřednostňují tradiční dělbu práce v domácnosti.

H6 Věřící upřednostňují tradiční rozdělení prací v domácnosti. Ačkoli Nešporová (2010) uvádí, že se mezi katolíky a nevěřícími nevyskytují příliš výrazné rozdíly v preferenci určité dělby práce v domácnosti, já se naopak domnívám, že věřící se spíše přiklánějí k tradičnímu rozdělení domácích prací. Dále je nutné dodat, že zatímco Nešporová se zabývá pouze rozdíly mezi katolíky a nevěřícími, v mém výzkumu patří pod kategorii věřící včetně katolíků rovněž protestanti, muslimové, židé a další vyznání, kde se mohou objevovat odlišná pojetí dělby práce v domácnosti.

H7 Bezdětní lidé upřednostňují rovnoměrné sdílení prací v domácnosti se svými partnery. Jak Giddens (2015), tak Chaloupková (2005) se shodují, že s narozením dítěte se mění postavení žen a mužů v domácnosti a dochází tak k přiklonění se spíše k tradiční dělbě práce v domácnosti mezi partnery, tj. ženy se starají o domácnost a dítě, zvláště pak pokud odcházejí na mateřskou dovolenou, zatímco z mužů se stávají primární chlebovárci.

H8 Svobodní lidé preferují rovnocenné postavení i sdílení práce v domácnosti mezi partnery. Jak uvádí například Chaloupková (2005), svobodní a rozvedení lidé preferují rovnocenné rozdělení prací v domácnosti.

H9 Obyvatelé vesnic a menších měst preferují tradiční rozdělení práce v domácnosti. Místo, kde lidé bydlí, může mít rovněž vliv na dělbu práce v domácnosti mezi partnery. Ačkoli se mi nepodařilo najít výzkum zabývající se místem pobytu a dělbou práce v domácnosti, je třeba nutné dodat, že místa pobytu, tj. velkoměsto, menší města a vesnice, jsou propojena s určitými sociálními vrstvami a především pak příjmy mužů a žen. Vyšší sociální vrstvy žijící spíše ve větších městech, preferují rovnocennou dělbu práce v domácnosti. Podobné lze říct rovněž o příjmech, kdy pokud je žena

zaměstnaná a má svůj vlastní příjem, partneři se shodují na rovnocenné dělbě práce v domácnosti. Domnívám se proto, že lidé z větších měst či velkoměst upřednostňují spíše rovnocenné rozdělení domácích prací mezi partnery.

3.6 Výběr indikátorů

Vzhledem k převzetí dat z Českého sociálněvědního datového archivu, který náleží Sociologickému ústavu Akademie věd ČR, především dat Centra pro výzkum veřejného mínění, jsem ve své diplomové práci využila již zodpovězené otázky pocházející z dotazníkových šetření „Naše společnost 2013 – prosinec“, „Naše společnost 2016 – únor“ a nakonec „Naše společnost 2020 – únor“. Vybrané indikátory ze skupiny proměnných jsem rovněž převzala od výzkumného týmu CVVM z již existujících dotazníků a nedaly se tak ovlivnit. Jelikož všechny proměnné pocházejí ze stejného datového archivu, jejich označení a kódování je ve všech mnou vybraných výzkumech stejné, kromě proměnných týkajících se péče o nemocné příbuzné a dohled nad školními povinnostmi a kroužky, které byly nově doplněné až v roce 2020.

Vybranými indikátory jsou tedy následující:

IDE.8 Pohlaví

Doslovné znění otázky: Pohlaví

Kódování:

1	Muž
2	Žena

IDE.2: Věk

Doslovné znění otázky: Kolik je Vám let?

Kódování:

Respondent zde uvedl svůj věk.

t_VZD – Transformované vzdělání (4 kat.)

Doslovné znění otázky: Transformované vzdělání

Kódování:

- 1 (neúplné) základní
- 2 střední bez maturity a vyučení
- 3 střední s maturitou
- 4 VOŠ, Bakalářské a VŠ

IDE.3a Stav

Doslovné znění otázky: Jste

Kódování:

- 1 svobodný, svobodná
- 2 ženatý, vdaná (registrované partnerství)
- 3 rozvedený, rozvedená
- 4 vdovec, vdova

VSO: Velikostní skupina obce

Doslovné znění otázky: Velikostní skupina obce

Kódování:

- 1 méně než 799
- 2 800 - 1 999
- 3 2 000 - 4 999
- 4 5 000 - 14 999
- 5 15 000 - 29 999

6	30 000 - 79 999
7	80 000 - 999 999
8	1 000 000 a více

IDE.12 Počet nezaopatřených dětí

Doslovné znění otázky: Máte nezaopatřené děti? Pokud ano, kolik? (Neptáme se na děti v domácnosti ale na Vaše děti.)

Kódování:

1	jedno nezaopatřené dítě
2	dvě nezaopatřené děti
3	tři nezaopatřené děti
4	čtyři nebo více nezaopatřených dětí
5	žádné nezaopatřené děti

IDE.7 Církev, náboženské společenství

Doslovné znění otázky: Ke které církvi nebo náboženskému společenství se hlásíte?

Kódování:

1	římskokatolické
2	protestantské
3	ortodoxní, pravoslavné
4	židovské
5	muslimské
6	jiné
7	není věřící

OV.4a Kdo má v rodině – nakupovat

Doslovné znění otázky: Kdo by měl podle Vás v rodinách

a) nakupovat potraviny

Kódování:

- 1 rozhodně muž
- 2 spíše muž
- 3 oba stejně
- 4 spíše žena
- 5 rozhodně žena

OV.4b Kdo má v rodině – pečovat o děti

Doslovné znění otázky: Kdo by měl podle Vás v rodinách

b) pečovat o děti

Kódování:

- 1 rozhodně muž
- 2 spíše muž
- 3 oba stejně
- 4 spíše žena
- 5 rozhodně žena

OV.4e Kdo má v rodině – finančně zajišťovat domácnost

Doslovné znění otázky: Kdo by měl podle Vás v rodinách

e) finančně zajišťovat domácnost

Kódování:

- 1 rozhodně muž

- 2 spíše muž
- 3 oba stejně
- 4 spíše žena
- 5 rozhodně žena

OV.4g Kdo má v rodině – vařit

Doslovné znění otázky: Kdo by měl podle Vás v rodinách

g) vařit

Kódování:

- 1 rozhodně muž
- 2 spíše muž
- 3 oba stejně
- 4 spíše žena
- 5 rozhodně žena

OV.4k Kdo má v rodině – uklízet

Doslovné znění otázky: Kdo by měl podle Vás v rodinách

k) uklízet

Kódování:

- 1 rozhodně muž
- 2 spíše muž
- 3 oba stejně
- 4 spíše žena
- 5 rozhodně žena

OV.4m Kdo má v rodině – provádět opravy v domácnosti

Doslovné znění otázky: Kdo by měl podle Vás v rodinách

m) provádět běžné opravy v domácnosti

Kódování:

- 1 rozhodně muž
- 2 spíše muž
- 3 oba stejně
- 4 spíše žena
- 5 rozhodně žena

OV.4n Kdo má v rodině – dohlížet na školní povinnosti a kroužky

Doslovné znění otázky: Kdo by měl podle Vás v rodinách

n) dohlížet na školní povinnosti, vodit děti do školy či kroužky apod.,

Kódování:

- 1 rozhodně muž
- 2 spíše muž
- 3 oba stejně
- 4 spíše žena
- 5 rozhodně žena

OV.4o Kdo má v rodině – pečovat o nemocné příbuzné

Doslovné znění otázky: Kdo by měl podle Vás v rodinách

o) pečovat o nemocné či nemohoucí blízké příbuzné.

Kódování:

- 1 rozhodně muž

- 2 spíše muž
- 3 oba stejně
- 4 spíše žena
- 5 rozhodně žena

3.7 Hodnocení kvality výzkumu

Kvantitativní výzkum a sekundární analýza dat, kterých jsem využila v rámci své diplomové práce, mají nejen své klady, ale rovněž i zápory. Nejdříve se zaměřím na klady a zápory samotného kvantitativního výzkumu a posléze se přesunu na klady a zápory sekundární analýzy dat.

Mezi klady kvantitativního výzkumu je možnost dosáhnout vysoké reprezentativnosti, neboť správně vytvořený vzorek a následně i výsledky výzkumu, se kterými pracujeme, se dají zevšeobecnit na celou populaci (Disman, 2000, str. 304). To je evidentní i u mého výběru jednotlivých datových souborů, které čítají okolo jeden tisíc respondentů z různých společenských skupin, věku, vzdělání atd. Výhodou přebrání dat pro sekundární analýzu je tak především fakt, že bych při vlastní tvorbě dotazníku těžko dosáhla takového reprezentativního vzorku. Naopak mezi nevýhody kvantitativního výzkumu patří především problematika lokálních specifíků lišících se v jednotlivých skupinách, a která jsou často přehlížena (Hendl, 2006). Nevýhodou rovněž je nižší potenciál pro tvorbu nové teorie, neboť jak již bylo řečeno v kapitole *Výzkumná strategie*, pomocí kvantitativních výzkumů můžeme spíše ověřovat a porovnávat jednotlivé hypotézy (Jandourek, 2001).

Nyní se obrátím na klady a zápory sekundární analýzy dat. Mezi klady se řadí především nízké náklady a nižší organizační náročnost, neboť si výzkumník nesbírá vlastní data, ale přebírá je odjinud. Sekundární analýza dat rovněž podporuje různorodost analýz a interpretací, neboť v sociálních vědách existuje velké množství interpretací, čímž získáváme hlubší představu o zkoumané oblasti (Vávra a Čížek, 2011, str. 12-13). Negativem sekundární analýzy dat je fakt, že se analytik nepodílel na vytvoření původního datového souboru, což může být limitující (Vávra a Čížek, 2011,

str. 12). Analytik je tak při využívání sekundární analýzy dat vystaven nemálo limitům, které mohou ohrozit jeho práci. Jde především o nedostupnost tzv. „vhodných dat“, která jej mohou donutit ke sběru vlastních dat. Pokud data přeci jen získá z jiných zdrojů, může se potýkat s jejich netransparentní kvalitou či dokonce jejich nízkou kvalitou, nebo může narazit na nedostatečnou dokumentaci původního výzkumu a datového souboru (Vávra a Čížek, 2011, str. 12-13). Tím, že analytik data přebírá a nevytváří svoje vlastní, tak se rovněž potýká s limitem nemožnosti ovlivnění znění otázek či kvality dotazníkového řešení. To se může projevit na znění některých otázek, které se mohou stát ve výsledku zdrojem neodpovídajících odpovědí. S tímto jsem se rovněž setkala v mnou vybraných souborech dat. Zatímco datové soubory z roku 2013 a 2016 měly stejné otázky bez sebemenší změny, rok 2020 a 2022 byl rozšířen o dvě otázky, které přibyly k původním třinácti otázkám. Zároveň byly některé otázky položeny specifičtěji, tedy namísto otázky kdo má zajišťovat domácnost se věta pozměnila na kdo má finančně zajišťovat domácnost, což ovšem může změnit význam dotazu, kdy pouhé zajišťování domácnosti může odkazovat na to, kdo se doma stará o domácí práce a celkově se věnuje chodu domácnosti, kdežto finanční zajištění domácnosti poukazuje na to, kdo domácnost financuje, tj. kdo z partnerů dochází do práce. Rovněž byla doplněna otázka o tom, kdo má mít funkce, kdy se dotaz specifikoval na to, kdo má mít veřejné funkce. Je tak otázkou, zda upřesnění otázek není reakcí na dřívější výzkumy, kdy respondentům nebylo zcela jasné, čeho se otázka přesně týká, či zda se specifikace některých otázek může odrazit na výsledcích. Dalším negativem přebíraných dat je nemožnost pozměnit otázky a jejich význam. Mnou vybrané soubory se ptají na ideální stav toho, kdo by měl doma dělat které domácí práce, kdežto skutečné výsledky toho, kdo tyto domácí práce skutečně dělá, mohou být zcela odlišné od ideálního stavu. Musím tak pracovat pouze s názory respondentů a nikoli s tím, jak ve skutečnosti jednají.

3.8 Etické otázky

Účastníci se výzkumů a standardizovaných rozhovorů pořádanými Centrem pro výzkum veřejného mínění účastní dobrovolně a zcela anonymně. Získaná data jsou

poskytována v anonymizované podobě, díky čemuž není možné dotazované osoby identifikovat.

Centrum pro výzkum veřejného mínění se rovněž věnuje citlivým údajům, kdy se veškeré osobní informace individuálního charakteru stávají důvěrnými a musí tak s nimi být i nakládáno všemi, kteří s těmito daty nakládají. Shromažďování osobních údajů má jasně daný účel a tyto údaje tak mohou být shromažďovány buď pro výzkumné účely, či pro kontrolu kvality dat a práce tazatelů nebo kvůli vyplácení odměny za účast ve výzkumu. To se ovšem netýká dat využitých v této práci, která jsou plně anonymizována.

Tato práce nijak neporušuje domluvené používání daných informací poskytnutých CVVM, respektive Českým sociálněvědním datovým archivem.

4 Empirická část

4.1 Výsledky analýzy dat z výzkumů

V následujících podkapitolách se budu věnovat jednotlivým analýzám v programu SPSS a interpretaci výsledků.

4.1.1 Vývoj genderového rozdělení práce v domácnosti v čase

V první části analýzy jsem se zaměřila na vývoj genderového rozdělení práce v domácnosti v průběhu posledních 9 let, tj. od roku 2013 do roku 2022. Analýzu jsem dělala pomocí dvourozměrné (bivariační) analýzy, kdy hledáme vztah mezi jednotlivými proměnnými. Využila jsem tedy kontingenčních tabulek, kam jsem zadala závislou proměnnou, v mém případě dotazy, kdo by měl uklízet, vařit a další, a nezávislou proměnnou, kterou je v mém případě pohlaví. Kontingenční tabulky mi následně vykazaly sloupcová procenta, na základě kterých můžeme porovnat, jak muži a ženy odpovídali na jednotlivé dotazy a zda se procenta odpovědí mezi jednotlivými roky nějak liší. Pro lepší viditelnost jsem zvýraznila procenta označující větší a významné posuny v odpovědích mezi jednotlivými roky červenou barvou.

Ke kontingenčním tabulkám v programu SPSS dojdeme pomocí následující procedury: Analyze – Descriptive Statistics – Crosstabs.

Kdo má v rodině nakupovat	2013		2016		2020		2022	
	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena
Rozhodně muž	0,4%	0,4%	1,1%	0,5%	0,0%	0,0%	1,0%	0,2%
Spíše muž	1,9%	1,8%	1,3%	2,5%	1,8%	2,4%	1,0%	1,2%
Oba stejně	50,6%	57,8%	50,4%	58,9%	57,9%	60,6%	67,9%	67,9%
Spíše žena	37,7%	34,5%	35,7%	32,8%	34,8%	33,5%	26,4%	29,4%
Rozhodně žena	9,2%	5,3%	11,2%	4,9%	5,3%	3,0%	3,5%	1,0%
Neví	0,2%	0,2%	0,2%	0,4%	0,2%	2,4%	0,2%	0,2%

Příloha č. 7 – Nákup v průběhu let

Zdroj: data CVVM. Zpracování vlastní.

U otázky „Kdo má v rodině nakupovat“ došlo ke změně u odpovědi jak u mužů, tak u žen. U obou pohlaví dochází k přesouvání odpovědi od typicky genderového rozdělení práce k rovnocennějšímu rozdělení prací. V tomto případě tak dochází k tomu, že nákup již není typicky ženskou doménou, ale dle respondentů by se na něm měli podílet oba partneři, případně obě pohlaví stejně. U mužů tak za posledních 9 let došlo u odpovědi „oba stejně“ o nárůst o 17,3%, tj. z 50,6% na 67,9%, kdy v předchozích letech většina těchto respondentů odpovídali takovým způsobem, že se jedná o doménu ženy, tj. odpověďmi „spíše žena“ nebo „rozhodně žena“. U žen došlo pouze k 10% nárůstu v odpovědi „oba stejně“, přestože v předchozích letech stejně jako muži odpovídali, že se jedná spíše o doménu žen. Velký rozdíl je však i mezi lety 2020 a 2022, kdy u mužů se jedná o 10% rozdíl u odpovědi „oba stejně“, u žen je to posléze 7%. Zajímavostí rovněž je, že v roce 2022 je stejně velké procento, tj. 67,9%, jak u mužů, tak u žen, kteří odpovídají, že nakupovat v rodině mají „oba stejně“.

Lze tak říci, že v průběhu let dochází u otázky týkající se nákupu k opouštění genderových stereotypů a dochází k rovnocennějšímu pohledu na tento typ domácí povinnosti, kdy se o nákup rovnoměrně dělí jak muži tak ženy.

Kdo má v rodině vařit	2013		2016		2020		2022	
	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena
Rozhodně muž	0,0%	0,4%	0,2%	0,0%	0,6%	0,4%	0,5%	0,5%
Spíše muž	1,9%	1,0%	1,5%	1,8%	1,4%	1,5%	2,0%	0,2%
Oba stejně	22,3%	29,8%	26,6%	33,9%	30,2%	35,0%	44,0%	54,7%
Spíše žena	55,8%	58,4%	52,3%	52,5%	52,8%	55,2%	38,8%	40,3%
Rozhodně žena	19,8%	10,1%	19,0%	11,4%	14,4%	7,2%	14,2%	4,1%
Neví	0,2%	0,4%	0,6%	0,4%	0,6%	0,8%	0,5%	0,2%

Příloha č. 8 – Vaření v průběhu let

Zdroj: data CVVM. Zpracování vlastní.

Co se týká otázky, kdo by měl ideálně doma vařit, tak lze s jistotou říct, že se dle respondentů většinou jedná o rovněž ženskou doménu. Ještě v roce 2013 více jak 50% mužů, tak téměř 60% žen odpovídalo, že by se v domácnosti vařením měly zabývat ženy. Pouze 22,3% ze všech mužů a téměř 30% ze všech žen uvádělo, že by oba partneři měli vařit. Podobná procenta se objevovala ještě v roce 2020, ačkoli již zde docházelo k přesunu odpovědí mezi kategoriemi „rozhodně žena“ a „oba stejně“, kdy u mužů došlo k poklesu u odpovědi „rozhodně žena“ o 5,4%, u žen šlo však pouze o 3%, u odpovědi „oba stejně“ pak u mužů došlo k nárůstu o 8% a u žen o 5,2%. Teprve v roce 2022 se udál velký přesun odpovědí k rovnocennějšímu rozdělení práce v domácnosti, přestože se nadále u respondentů projevuje sklon k vaření jako ženské doméně. Oproti roku 2013 lze odpovědi „oba stejně“ pozorovat posun směrem k vyššímu počtu respondentů o 21,7% (u mužů) a 24,9% (u žen). U obou pohlaví tak v důsledku posunu k rovnocennějšímu rozdělení práce klesl počet u odpovědi „spíše žena“ a „rozhodně žena“.

Rovněž zde lze tedy říci, že v průběhu let dochází u otázky týkající se vaření k opouštění genderových stereotypů a dochází k rovnocennějšímu pohledu na tento typ

domácí povinnosti, ačkoli zde stále zůstává určitý příklon k tomu, že se jedná o tzv. ženskou práci v domácnosti.

Kdo má v rodině (finančně) zajišťovat domácnost	2013		2016		2020		2022	
	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena
Rozhodně muž	16,3%	16,4%	18,4%	19,6%	16,4%	14,5%	13,7%	6,2%
Spíše muž	41,7%	46,4%	49,0%	40,9%	44,5%	42,9%	34,6%	33,3%
Oba stejně	40,8%	35,7%	31,9%	38,4%	37,5%	41,2%	51,0%	59,7%
Spíše žena	0,8%	1,0%	0,8%	0,9%	1,6%	0,8%	0,7%	0,5%
Rozhodně žena	0,2%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%
Neví	0,2%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%	0,0%	0,2%

Příloha č. 9 – (Finanční) zajištění domácnosti v průběhu let

Zdroj: data CVVM. Zpracování vlastní.

Otázka týkající se finančního zajištění domácnosti je dle respondentů spíše mužskou doménou, ačkoli již v roce 2013 je i velký příklon k odpovědi, že na finančním zajištění domácnosti by se měli oba partneři podílet stejně. Přesto lze však vidět, že v roce 2013 si jak 16% mužů, tak 16% žen myslí, že by rodina měla být finančně zajišťována rozhodně mužem. U mužů se poté podobné procento mužů rozděluje mezi odpovědi „spíše muž“ a „oba stejně“, zatímco tedy téměř 42% mužů si myslí, že finančně zajišťovat rodinu by měl spíše muž, podobné procento si myslí, že by se na finančním zajištění rodiny měli podílet oba stejně. U žen je v roce 2013 větší příklon k tomu, že by finančně zajišťovat rodinu měl muž, kdežto odpověď „oba stejně“ uvedlo pouze necelých 36% žen. Zajímavým skokem si prošli respondenti v roce 2016, kdy se muži ještě více než v roce 2013 přiklonili k tomu, že finanční zajištění domácnosti je mužskou doménou, kdy odpověď „oba stejně“ klesla oproti roku 2013 o 9% a naopak vzrostl počet odpovědí u možnosti „spíše muž“. Až rok 2022 poukazuje na příklon k rovnocennějšímu rozdělení této povinnosti, tj. 51% mužů uvádí, že by se oba partneři

měli podílet na finančním zajišťování domácnosti, u žen je to dokonce téměř 60%. Přesto je stále finanční zajištění domácnosti pro 34,6% všech mužů a 33,3% žen doménou mužů.

Finanční zajištění domácnosti je na rozdíl od předchozích otázek týkajících se vaření a uklízení, které jsou považovány spíše za ženské práce, doménou mužů, kdy přestože dochází k přesunu k rovnocennějšímu náhledu na finanční zajištění domácnosti, stále zde existuje příklon k tomu, že otec/muž v rodině je tzv. chleboářcem a tedy hlavním přispěvatelem financí v domácnosti.

Kdo má v rodině pečovat o děti	2013		2016		2020		2022	
	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena
Rozhodně muž	0,2%	0,6%	0,6%	0,2%	0,2%	0,2%	0,5%	0,0%
Spíše muž	0,4%	1,4%	0,8%	0,5%	1,6%	0,8%	0,0%	0,2%
Oba stejně	58,3%	65,7%	52,4%	68,3%	59,9%	68,2%	69,7%	81,1%
Spíše žena	32,5%	29,2%	37,0%	26,3%	32,0%	27,9%	24,4%	16,7%
Rozhodně žena	8,5%	3,0%	9,3%	4,7%	6,1%	2,8%	5,0%	1,9%
Neví	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%	0,5%	0,0%

Příloha č. 10 – Péče o děti v průběhu let

Zdroj: data CVVM. Zpracování vlastní.

Přestože je péče o děti dle teorie rovněž ženskou doménou, data z roku 2013 poměrně jasně poukazují na rovnocenné rozdělení péče od dětí mezi muži a ženami. Téměř 60% mužů si myslí, že by se o děti měli starat oba dva partneři stejně. Více jak 30% pak uvádí, že o děti by se měly starat spíše ženy. U žen je procento u odpovědi „oba stejně“ ještě vyšší, tj. 65,7%, kdežto u odpovědi „spíše ženy“ je to necelých 30%. I zde byl v roce 2016 zaznamenán výkyv k většímu genderovému rozdělení, kdy u mužů došlo k přesunu 5% z odpovědi „oba stejně“ k odpovědi „spíše ženy“. V roce 2022 došlo k výraznému přelivu k rovnocennějšímu rozdělení péče o děti a to jak oproti roku

2013, tak oproti roku 2020. Zatímco u mužů se oproti roku 2013 odpověď „oba stejně“ zvýšila o 11,4% a oproti roku 2020 o 9,8%, u žen je to oproti roku 2013 o 15,4% a oproti roku 2020 o 12,9%.

Péče o děti je tak již od roku 2013 spíše doménou obou partnerů, přestože je zde výkyv k ženské doméně. Přestože mezi lety 2013 a 2020 došlo k minimálním změnám, velké změny v odpovědích přineslo až dvouleté období mezi lety 2020 a 2022.

Kdo má v rodině uklízet	2013		2016		2020		2022	
	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena
Rozhodně muž	0,4%	0,4%	0,0%	0,0%	0,6%	0,4%	0,5%	0,2%
Spíše muž	1,0%	1,8%	0,6%	0,5%	1,8%	0,4%	0,0%	0,2%
Oba stejně	36,5%	53,8%	37,1%	60,7%	43,6%	56,1%	54,6%	62,7%
Spíše žena	46,0%	39,1%	43,2%	31,7%	43,4%	39,4%	34,3%	34,2%
Rozhodně žena	16,0%	4,5%	19,0%	6,9%	10,7%	3,2%	9,8%	2,6%
Neví	0,0%	0,4%	0,2%	0,2%	0,0%	0,6%	0,8%	0,0%

Příloha č. 11 – Úklid v průběhu let

Zdroj: data CVVM. Zpracování vlastní.

Úklid je rovněž dle teorie často považován za typicky ženské práce v domácnosti a to samé vykazuje i výzkum z roku 2013. Zatímco však více jak 50% uvádí, že by se na úklidu měli podílet oba partneři stejně, u mužů je to v roce 2013 pouhých 36,5%, kdežto celých 46% uvádí, že by se úklidu měly věnovat „spíše ženy“. V roce 2016 se u mužů odpovědi víceméně nemění, kdežto u žen dochází k nárůstu u odpovědi „oba stejně“ o 7%. V roce 2020 následně u žen toto procento klesá, kdežto u mužů dochází k vyrovnání mezi odpověďmi „oba stejně“ a „spíše žena“ na 43,5%. Rok 2022 je posléze výrazným posunem jak oproti roku 2013 tak oproti roku 2020. Zatímco odpověď „oba stejně“ uvedlo celých 54,6% mužů, tj. nárůst o 18,1% oproti roku 2013 a o 11% oproti roku 2020, u žen je to 62,7%, tj. o 8,9% oproti roku 2013 a 6,6% oproti roku 2020. Výše

zmíněný přesun procentuálního zastoupení pochází z odpovědí „spíše žena“ a „rozhodně žena“.

Přestože je tedy úklid v domácnosti často považován za doménu žen, již roku 2013 je především u žen tato povinnost hodnocena tak, že by se na ní měli partneři podílet stejně. Do roku 2022 není u žen velmi výrazný posun k vyšším číslům, zato u mužů dochází k přesunu od názoru, že by se úklidem měly zabývat spíše a rozhodně ženy k názoru, že by se partneři měli na úklidu podílet stejně.

Kdo má v rodině provádět opravy v domácnosti	2013		2016		2020		2022	
	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena	Muž	Žena
Rozhodně muž	35,0%	34,9%	34,5%	31,9%	28,1%	24,9%	22,1%	12,5%
Spíše muž	53,3%	48,5%	52,9%	49,7%	53,0%	53,1%	46,0%	60,2%
Oba stejně	11,0%	14,6%	11,4%	17,4%	16,0%	18,6%	30,1%	26,1%
Spíše žena	0,6%	1,0%	0,4%	0,5%	1,8%	2,8%	1,2%	1,0%
Rozhodně žena	0,0%	0,0%	0,4%	0,2%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%
Neví	0,0%	1,0%	0,4%	0,2%	0,6%	0,6%	0,5%	0,2%

Příloha č. 12 – Opravy v domácnosti v průběhu let

Zdroj: data CVVM. Zpracování vlastní.

Provádění oprav v domácnosti je na rozdíl od úklidu, vaření a uklízení naopak spíše typicky mužskou prací a to rovněž dokládají mnou vybrané výzkumy. V roce 2013 jsou opravy v domácnosti považovány za mužskou záležitost a to jak respondenty, tak respondentkami. V roce 2013 si tak celých 35% mužů myslí, že by se opravami v domácnosti měli zabývat „rozhodně muži“, 53,3% pak že „spíše muži“. U žen jsou tato procenta podobná, naopak si však více žen, tj. 14,6%, myslí, že by se na opravách měli podílet oba partneři stejně. U mužů je to pouze 11% mužských respondentů, tj. o 3,6% méně než u žen. Naproti tomu v roce 2022 je i u této práce viděn posun

k rovnocennosti. Zatímco možnosti „rozhodně muž“ vybírá 22% mužů, tj. o 13% méně než v roce 2013, u žen je to 12,5%, kdy jde o výrazný pokles o 22,4%. U odpovědi „spíše muž“ procento mužů vybírající tuto odpověď klesá (7,3%), u žen je však trend opačný, kdy jejich zastoupení u této odpovědi naopak stoupá (11,7%). K výraznému posunu rovněž dochází u odpovědi „oba stejně“, kdy se k této odpovědi v roce 2022 přiklonilo o 19% více mužských respondentů než v roce 2013 a o 11,5% více žen než v roce 2013.

Přestože jsou tedy opravy v domácnosti stále spíše mužskou záležitostí, a to pak především u respondentek, tak i zde se projevuje tendence k tomu, aby se na opravách podíleli oba partneři stejně.

Kdo má v rodině dohlížet na školní povinnosti a kroužky	2020		2022	
	Muž	Žena	Muž	Žena
Rozhodně muž	0,2%	0,2%	0,7%	0,0%
Spíše muž	3,6%	0,8%	0,2%	1,0%
Oba stejně	63,6%	67,4%	75,1%	84,4%
Spíše žena	26,9%	28,6%	19,7%	13,9%
Rozhodně žena	4,9%	2,6%	3,0%	0,7%
Neví	0,8%	0,4%	1,2%	0,0%

Příloha č. 13 – Dohled nad školními povinnostmi a kroužky v průběhu let

Zdroj: data CVVM. Zpracování vlastní.

Dohlížení na školní povinnosti a školní kroužky je dle respondentů již v roce 2020 rovnocennou záležitostí mezi muži a ženami, kdy 63,6% mužů označuje odpověď „oba stejně“, u žen je to posléze 67,4%. Ještě v roce 2020 je však rovněž znát, že dle 26,9% mužů a 28,6% žen by na děti a jejich povinnosti měly dohlížet spíše ženy, kdy dohlížení na školní povinnosti a kroužky stejně jako celková péče o děti, kterou jsem

řešila výše, zůstávají doménou žen a především pak matek. Oproti roku 2020 však v roce 2022 došlo k výrazným změnám a to především v přesunu respondentů k odpovědi „oba stejně“. Jak muži (75,1%), tak ženy (84,4%) uvádějí, že by se o dohlížení nad školními povinnostmi a kroužky měli oba partneři dělit stejně. Zatímco ještě v roce 2020 27% mužů a 28,6% žen uvádělo, že dohlížení na školní povinnosti a kroužky jsou doménou žen, v roce 2022 jde pouze o 19,7% mužů a 13,9% žen. Zajímavostí je v roce 2020 procento mužů, kteří odpověděli, že by na tyto povinnosti měl dohlížet „spíše muž“.

Kdo má v rodině pečovat o nemocné příbuzné	2020		2022	
	Muž	Žena	Muž	Žena
Rozhodně muž	0,2%	0,6%	0,5%	0,5%
Spíše muž	1,2%	2,1%	1,7%	0,2%
Oba stejně	61,5%	67,1%	68,4%	66,6%
Spíše žena	29,4%	26,5%	21,1%	30,0%
Rozhodně žena	5,7%	2,6%	5,2%	1,2%
Neví	2,0%	1,1%	3,0%	1,4%

Příloha č. 14 – Péče o nemocné příbuzné v průběhu let

Zdroj: data CVVM. Zpracování vlastní.

Péče o nemocné příbuzné je rovněž již roku 2020 rovnocennou záležitostí, kdy 61,5% mužů a 68,4% žen uvádí odpověď na otázku, kdo by se o nemocné příbuzné starat „oba stejně“. V roce 2022 je to posléze u mužů o 7% více, u žen však naopak o 0,5% méně, kdy v roce 2022 naopak více žen uvedlo, že by se o nemocné příbuzné měly starat spíše ženy. Zatímco tedy u mužských respondentů došlo k přesunu od odpovědi „spíše ženy“ k odpovědi „oba stejně“ a nahlížíjí tak na tuto povinnost jako na rovnocennou mezi muži a ženami, u žen došlo k opačnému přesunu, tj. z odpovědi „oba stejně“ a „spíše muži“ k odpovědi „spíše ženy“. V roce 2020 i v roce 2020 pak 5-6% mužských respondentů shodně odpovědělo, že by se o nemocné příbuzné měly starat

„rozhodně ženy“. Zajímavostí je rovněž odpověď „neví“, kdy se u mužů vyskytuje větší procentuální účast, kdy neví, kdo by měl mít tyto povinnosti na starosti, tj. nevědí nebo nechtějí říct, zda je to doména mužů, žen či obou.

U otázky péče o nemocné příbuzné tak dochází k rovnocennějšímu sdílení práce jak mezi muži, tak mezi ženami. Větší rozdíl mezi lety 2020 a 2022 je však znát pouze u mužů, kdežto u žen naopak došlo k větší genderové stereotypizaci, kdy o péči o nemocné příbuzné pomýšlejí jako o práci žen.

4.1.2 Vliv socioekonomických faktorů na genderové rozdělení práce v domácnosti

Pro zkoumání vlivu socioekonomických faktorů na genderové rozdělení práce v domácnosti využiji binární logistické regrese. Závislou proměnnou bude vždy otázka kdo by měl dané práce v domácnosti dělat, tj. kdo by měl vařit, nakupovat, uklízet, pečovat o děti, (finančně) zajišťovat domácnost, dělat opravy v domácnosti, starat se o nemocné příbuzné a dohlížet na školní povinnosti a kroužky. Nezávislé proměnné pak budou tvořit socioekonomické faktory, jako je pohlaví, věk, vzdělání, stav, náboženská příslušnost a počet nezaopatřených dětí.

Jak jsem již uvedla v metodologické části, binární logistická regrese se využívá v případech, kdy závisle proměnná má pouze dvě hodnoty, které jsou kódovány jako 0 a 1. (Rabušič et al., 2019, str. 408) Zde je však potřeba uvést na pravou míru, že původně měly závislé proměnné celkem pět hodnot a to „rozhodně muž“, „spíše muž“, „oba stejně“, „spíše žena“ a „rozhodně žena“. Tyto hodnoty jsem se rozhodla sloučit do celkem tří hodnot na „muž“, „oba stejně“ a „žena“. Jelikož jsou však výsledky u jednotlivých domácích pracích buď rovnocenné nebo se přiklánějí k jednomu z pohlaví, rozhodla jsem se nakonec pracovat pouze s dvěma kategoriemi. Zatímco u tradičně ženských prací budu pracovat s kategoriemi „oba stejně“ a „žena“, neboť kategorie „muž“ byla u těchto otázek velmi málo zastoupena a rozhodla jsem se jí tudíž vědomě odstranit, neboť by mi tato málo obsazená kategorie ovlivnit výsledky logistické regrese. To samé jsem posléze udělala u typicky mužských prací, kdy jsem naopak odstranila kategorii „žena“ a pracovala pouze s hodnotami „oba stejně“ a „muž“. Je to z toho důvodu, že se ve své práci zajímám především o rovnostářský a tradiční pohled na

rozdělení prací v domácnosti. Ačkoli se v odpovědích nacházejí rovněž názory, že by tradičně ženské práce měli zastávat spíše muži a naopak tradičně mužské práce ženy, jedná se spíše o alternativní názor, který by si zasloužil vlastní hlubší výzkum.

Rovněž jsem se v průběhu analýz rozhodla sloučit některé z kategorií u nezávislých proměnných. Jedná se především o proměnnou týkající se počtu nezaopatřených dětí, kdy jsem z původních pěti kategorií vytvořila pouze tři a to následovně na „žádné“, „jedno“ a „dvě a více“. Rozhodla jsem se tak sloučit kategorie označující dvě, tři nebo čtyři a více dětí do jedné společné kategorie a to z toho důvodu, že respondentů, kteří měli 3 a více dětí bylo poměrně málo. Sloučení kategorií jsem rovněž provedla u nezávislé proměnné označující církve, náboženské vyznání, kdy vzhledem k tomu, že velké množství respondentů bylo nevěřících, jsem se rozhodla sloučit zbylá náboženství do jedné kategorie věřících. Opět to tak bylo z důvodu malého množství respondentů a to především u kategorií jiného vyznání než toho katolického. Dále jsem se rozhodla pracovat s nezávislou proměnnou velikostní skupina obce jako se spojitou proměnnou namísto kategorickou kvůli lepší přehlednosti v tabulkách. Co se týká vzdělání, v roce 2013 jsem využila transformované proměnné vzdělání na 4 kategorie, v roce 2022 pak byla tato proměnná transformována do 3 kategorií, tj. v původním souboru byli sloučeni respondenti se základním a středním vzděláním bez maturity, druhou kategorií byli respondenti se dokončeným středním vzděláním s maturitou a vyučení a poslední kategorii představovali vysokoškolsky vzdělaní respondenti. Vzhledem k tomu, že budu v rámci jedné tabulky porovnávat roky 2020 a 2022, musela jsem sama transformovat čtyř-kategoriální transformované vzdělání z roku 2020 na tři kategorie, aby tak mohlo dojít k lepšímu porovnání výsledků mezi lety 2020 a 2022. Podobnou transformaci jsem musela rovněž udělat u proměnné týkající se rodinného stavu v datovém souboru 2022. Zatímco v předchozích letech byla kategorie ženatý/vdaná a v registrovaném partnerství jednou kategorií, v roce 2022 došlo k jejich oddělení na dvě kategorie, které jsem nicméně musela spojit dohromady, aby zůstaly tabulky přehledné a dalo se mezi lety 2013, 2020 a 2022 lépe porovnávat.

Důležité je rovněž zmínit referenční kategorie kategorických proměnných, vůči kterým budeme porovnávat ostatní kategorie. U vzdělání jsou referenční kategorií respondenti s vysokoškolským vzděláním. U rodinného stavu jsou referenční kategorií

svobodní respondenti. U počtu nezaopatřených dětí jsou referenční kategorií respondenti bez žádných nezaopatřených dětí.

Níže budu skrze binární logistickou regresi porovnávat rozdíl ve vlivu socioekonomických faktorů na genderové rozdělení práce v domácnosti mezi lety 2013 a 2022, u dvou novějších otázek týkajících se péče o nemocné příbuzné a dohledu nad školními povinnostmi a kroužky pak rozdíl mezi lety 2020 a 2022.

Ke binární logistické regresi jsem v programu SPSS dostala pomocí následující procedury: Analyze – Regression – Binary Logistic. Tabulku kódování závislé proměnné pak vždy tvoří kategorie „oba stejně“, která je kódována jako hodnota 0, a kategorie „žena“ nebo „muž“ (v závislosti na tom, zda je domácí práce spíše tradičně ženská či mužská), která je kódována jako hodnota 1.

V rámci tabulek s výsledky se budu zaměřovat na hladinu významnosti 5% (sig.). Statisticky významné výsledky budou mít hodnotu $p < 0.05$. Červeně jsou opět označeny statisticky významné hodnoty. Dále budu věnovat pozornost hodnotám $\text{Exp}(B)$, které označují poměr šancí (odds ratio), kdy Rabušič et al. vysvětlují, že pokud je hodnota této veličiny větší než 1, šance na výskyt jevu je vyšší, kdežto pokud je menší než 1, šance se naopak snižují. Hodnota, která je blízko hodnotě 1, naznačuje, že příslušná proměnná nemá na závislé proměnnou významný vliv. (2018, str. 421) Dále se rovněž zaměřím na výsledky Omnibus Test of Model Coefficients, což je test, který nám sdělí, zda má logistická regrese pro naše data nějaký smysl. Jedná se tak o výstup s celkovým testem logistické regrese (ibid., 419). Posléze se budu věnovat rovněž výsledkům Hosmer a Lemeshow testu a Nagelkerke R Square, neboli pseudo R². Hosmerův a Lemeshowův test je také testem shody modelu, kdy Hosmer-Lemeshowova statistika indikuje špatnou shodu, pokud je hodnota významnosti menší než 0,05. Nagelkerke R Square ukazuje hodnoty mezi 0 a 1, kdy čím vyšší je hodnota, tím je lepší míra vysvětlení závislé proměnné skrze nezávislé proměnné (ibid., 419).

V první části jsem se zaměřila na data z roku 2013 a zda mají některé z nezávislých proměnných představujících socioekonomické faktory vliv na genderové rozdělení prací v domácnosti.

Kdo má v rodině:	nakupovat		vařit		uklízet		pečovat o děti		(finančně) zajišťovat domácnost		provádět opravy	
	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)
IDE.8 Pohlaví	.014	.716	.006	.652	.000	.481	.006	.681	.183	1.202	.139	1.349
IDE.2 Věk	.358	1.006	.926	.999	.170	1.009	.725	.998	.117	1.011	.176	.987
Velikostní skupina obce	.166	.960	.116	.949	.034	.939	.091	1.052	.440	1.023	.833	.991
t_vzd - Transformované vzdělání - VOŠ, Bakalářské, VŠ	.106		.340		.229		.038		.024		.273	
t_vzd - Transformované vzdělání (4 kat.) - (neúplné) základní	.014	1.803	.158	1.466	.047	1.609	.015	1.813	.002	2.097	.174	.639
t_vzd - Transformované vzdělání (4 kat.) - střední bez maturity a vyučení	.141	1.379	.422	1.211	.088	1.446	.292	1.267	.025	1.616	.097	.614
t_vzd - Transformované vzdělání (4 kat.) - střední s maturitou	.106	1.446	.967	1.010	.212	1.325	.724	1.087	.037	1.594	.061	.561
IDE.3a Stav - svobodný, svobodná	.612		.101		.779		.175		.786		.809	
IDE.3a Stav - vdovec, vdova	.345	1.431	.026	2.772	.479	1.315	.044	2.189	.514	1.299	.635	.748
IDE.3a Stav - ženatý, vdaná (registrované partnerství)	.862	1.043	.028	1.781	.824	1.056	.281	1.312	.799	1.064	.683	.868
IDE.3a Stav - rozvedený, rozvedená	.828	.940	.170	1.535	.457	1.241	.111	1.601	.784	.924	.774	1.126
IDE.12 Počet nezaopatřených dětí - žádné	.373		.112		.721		.150		.172		.568	
IDE.12 Počet nezaopatřených dětí - jedno	.906	.975	.037	.622	.441	1.179	.335	.811	.462	.855	.417	1.270
IDE.12 Počet nezaopatřených dětí - dvě a více	.203	1.314	.544	.864	.623	1.113	.056	.643	.171	1.353	.717	.889
IDE.7 Církev, náboženské společenství - věřící	.531	1.094	.221	1.223	.786	.961	.341	.868	.074	1.301	.456	.850
Omnibus Tests of Model Coefficients												
Step	.037		.001		.000		.001		.002		.214	
Block	.037		.001		.000		.001		.002		.214	
Model	.037		.001		.000		.001		.002		.214	
Hosmer and Lemeshow Test	.284		.690		.949		.930		.035		.619	
Nagelkerke's R2	.031		.053		.066		.047		.044		.031	

Příloha č. 15 – Vliv socioekonomických faktorů – rok 2013

Zdroj: data CVVM. Zpracování vlastní.

Hodnoty Omnibus Test of Model Coefficients, které nám sdělí, zda má logistická regrese pro naše data nějaký smysl ukazují, že pro všechny závislé proměnné kromě otázky týkající se provádění oprav v domácnosti dosahují hodnot p menších než 0.05 a vykazují tak statistickou významnost. Můžeme tak říct, že minimálně jedna nezávisle proměnná má průkazný statisticky významný vliv na závislou proměnnou u otázek týkajících se vaření, nakupování, úklidu, péče o děti a (finančního) zajištění rodiny.

Hosmer a Lemeshow test, jak jsem již uváděla výše, indikuje špatnou shodu, pokud je hodnota významnosti menší než 0.05. Jak můžeme vidět v tabulce výše, tato hodnota je u většiny závislých proměnných, tj. proměnné týkající se nákupu, vaření, úklidu, péče o děti a oprav, vyšší než 0.05, což indikuje dobrou shodu. Naopak závisle

proměnná týkající se finančního zajištění domácnosti je 0.035 a je tak menší než hodnota 0.05, což naopak indikuje špatnou shodu.

Nagelkerke R Square uvádí, že čím vyšší je hodnota mezi 0 a 1, tím je lepší míra vysvětlení závislé proměnné skrze nezávislé proměnné. Co se týká hodnot uvedených v tabulce, všechny jsou blízko hodnotě 0, což znamená, že míra vysvětlení závislé proměnné skrze nezávislé proměnné není příliš dobrá. Nezávislé proměnné tak vysvětlují závislé proměnné pouze ze 3 až 7%.

Nákup

Z tabulky můžeme vyčíst, že ani věk, velikostní skupina obce, rodinný stav, počet nezaopatřených dětí nebo náboženská příslušnost nejsou statisticky významné a nemají tudíž na závislou proměnnou dotazující se na to, kdo by měl doma nakupovat, vliv.

Kde se ovšem objevují statisticky významné hodnoty, je to u nezávislých proměnných pohlaví a vzdělání. U pohlaví tak můžeme říct, že u žen je nižší pravděpodobnost ve srovnání s muži, že volí variantu „žena“, naopak se tak více přiklání k rovnocennějšímu rozdělení nakupování mezi partnery. U vzdělání je nejprve potřeba znovu zopakovat, že hodnoty porovnáváme v souvislosti s referenční kategorií, kterou u nezávislé proměnné tvoří kategorie respondentů, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání. Na základě hodnot z tabulky tak můžeme uvést, že lidé se základním vzděláním mají téměř 2x vyšší pravděpodobnost než lidé s VŠ, že volí možnost „ženy“ a přiklání se tak spíše k tradičnějšímu rozdělení rolí v domácnosti.

Vaření

Co se týká závislé proměnné dotazující se, kdo by měl v domácnosti vařit, nezávislé proměnné věk, velikostní skupina obce, vzdělání a náboženská příslušnost nemají na závislou proměnnou vliv.

Statisticky významné hodnoty se naopak prokazují opět u pohlaví, rodinného stavu a počtu nezaopatřených dětí. Hodnoty u pohlaví nám uvádějí, že u žen je opět nižší pravděpodobnost ve srovnání s muži, že volí variantu „žena“, a opět se tak více

přiklání se k rovnocennějšímu rozdělení rolí v domácnosti, co se týká vaření. Rodinný stav nám dále uvádí, že u vdovců a vdov je ve srovnání se svobodnými respondenty téměř 3x vyšší pravděpodobnost oproti svobodným respondentům, že budou volit variantu „žena“ a přiklání se tak spíše k tradičnímu rozdělení této domácí práce mezi partnery. U ženatých/vdaných respondentů a respondentů v registrovaném partnerství je v porovnání se svobodnými respondenty téměř dvojnásobná pravděpodobnost, že volí variantu „žena“ a rovněž se tak přiklání spíše k tradičnějšímu rozdělení vaření mezi partnery, tj. vaření spadá spíše do domény žen. Co se týká počtu dětí, u lidí s jedním nezaopatřeným dítětem je nižší pravděpodobnost oproti lidem s žádným dítětem, že budou volit možnost „ženy“. Přiklání se tak k rovnocennějšímu rozdělení vaření mezi partnery, pokud se v domácnosti nachází jedno nezaopatřené dítě.

Úklid

Závislá proměnná týkající se úklidu vykazuje podobné výsledky jako závislá proměnná týkající se nákupu. Z tabulky tak opět můžeme vyčíst, že ani věk, rodinný stav, počet nezaopatřených dětí nebo náboženská příslušnost nejsou statisticky významné a nemají tudíž na závislou proměnnou dotazující se na to, kdo by měl doma uklízet vliv.

Statisticky významné hodnoty se tak jako o nákupu objevují u nezávislé proměnné pohlaví, kdy je u žen rovněž nižší pravděpodobnost ve srovnání s muži, že volí variantu „žena“, a naopak se rovněž více přiklání k rovnocennějšímu rozdělení nakupování mezi partnery. Na základě hodnot z tabulky u nezávislé proměnné vzdělání můžeme uvést, že lidé se základním vzděláním mají přes 1,5x vyšší pravděpodobnost než lidé s VŠ, že volí možnost „ženy“ a přiklání se tak spíše k tradičnějšímu rozdělení rolí v domácnosti. Co je naopak oproti závislé proměnné vaření označeno jako statisticky významné je nezávislá proměnná velikostní skupina obce. Vzhledem k tomu, že se však hodnota $\text{Exp}(B)$.939 rovná téměř hodnotě 1, příslušná proměnná nemá na závisle proměnnou věcně významný vliv, ačkoli ji tak hodnota sig. označila.

Péče o děti

Na péči o děti nemají vliv nezávislé proměnné věk, velikostní skupina obce, počet nezaopatřených dětí a náboženská příslušnost.

Statisticky významné hodnoty se naopak prokazují opět u pohlaví, dále pak u vzdělání a stavu. Hodnoty u pohlaví nám opět uvádějí, že u žen je nižší pravděpodobnost ve srovnání s muži, že volí variantu „žena“, a opět se tak více přiklání k rovnocennějšímu rozdělení rolí v domácnosti, co se týká vaření. U vzdělání můžeme uvést, že lidé se základním vzděláním mají přes 1,8x vyšší pravděpodobnost než lidé s VŠ, že volí možnost „ženy“ a přiklání se tak rovněž spíše k tradičnějšímu rozdělení péče o děti v domácnosti. Rodinný stav nám dále uvádí, že u vdovců a vdov je ve srovnání se svobodnými respondenty 2x vyšší pravděpodobnost, že budou volit variantu „žena“ a přiklání se tak spíše k tradičnímu rozdělení péče o děti mezi partnery.

(Finanční) zajištění domácnosti

Na (finanční) zajištění domácnosti nemají vliv nezávislé proměnné pohlaví, věk, velikostní skupina obce, rodinný stav, počet nezaopatřených dětí a náboženská příslušnost.

Jedinou statisticky významnou hodnotu ukazuje nezávislé proměnná vzdělání. U proměnné vzdělání lze konstatovat, že lidé se základním vzděláním mají přes 2x vyšší pravděpodobnost než lidé s VŠ, že volí možnost „muž“ a přiklání se tak spíše k tradičnějšímu rozdělení (finančního) zajištění domácnosti. Respondenti s nejvyšším dosaženým vzděláním střední bez maturity a vyučení mají přes 1,5x vyšší pravděpodobnost než lidé s VŠ, že volí možnost „muž“ a stejně jako respondenti se základním vzděláním se tak přiklání spíše k tradičnějšímu rozdělení (finančního) zajištění domácnosti. Podobné hodnoty vykazuje rovněž kategorie respondentů se středním vzděláním s maturitou, kteří mají stejně jako respondenti se střední školou bez maturity a vyučení 1,5x vyšší pravděpodobnost než lidé s VŠ, že volí možnost „muž“ a rovněž se tedy přiklání k tradičnějšímu rozdělení (finančního) zajištění domácnosti mezi partnery.

Opravy

U otázky týkající se oprav v domácnosti nevyšly žádné statisticky významné hodnoty a tudíž nezávislé proměnné nemají na tuto závislou proměnnou sebemenší vliv.

Zajímavostí je, že ačkoli se velikostní skupina obce jakožto spojitá proměnná neukázala jako statisticky významná, je třeba zmínit, že když jsem s touto nezávislou proměnnou pracovala jako s kategorickou proměnnou, některé kategorie naopak jako významné vycházely.

V druhé části jsem se naopak zaměřila na data z roku 2022 a zda mají stejné nezávislé proměnné představující socioekonomické faktory vliv na genderové rozdělení prací v domácnosti jako v roce 2013.

Kdo má v rodině:	nakupovat		vařit		uklízet		pečovat o děti		zajišťovat domácnost		provádět opravy	
	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)
IDE.8 Pohlaví	.433	.875	.016	.696	.006	.657	.026	.675	.002	.623	.747	.948
IDE.2 Věk	.436	.994	.763	1.002	.576	1.004	.673	.997	.769	1.002	.033	1.015
Velikostní skupina obce	.425	.965	.713	.985	.371	.964	.143	1.072	.072	1.076	.273	.952
t_vzd - Transformované vzdělání - VŠ	.124		.238		.024		.329		.462		.320	
t_vzd - Transformované vzdělání (3 kat.) - ZŠ + SŠ bez maturity	.117	1.429	.091	1.409	.023	1.602	.138	1.435	.562	1.125	.251	.774
t_vzd - Transformované vzdělání (3 kat.) - SŠ s maturitou	.994	1.002	.238	1.266	.754	1.067	.268	1.307	.224	1.276	.978	1.006
IDE.3a Stav - svobodný, svobodná	.032		.790		.427		.709		.069		.003	
IDE.3a Stav - vdovec, vdova	.015	2.685	.539	1.259	.107	1.835	.263	1.617	.138	1.742	.866	1.076
IDE.3a Stav - ženatý, vdaná (registrované partnerství)	.611	1.142	.955	.987	.536	1.155	.651	1.130	.751	1.075	.105	.669
IDE.3a Stav - rozvedený, rozvedená	.080	1.705	.565	1.172	.609	1.152	.499	1.243	.040	1.751	.083	1.760
IDE.12 Počet nezaopatřených dětí - žádné	.019		.025		.149		.846		.464		.007	
IDE.12 Počet nezaopatřených dětí - jedno	.607	1.135	.546	.877	.656	.904	.621	.878	.801	1.057	.203	.748
IDE.12 Počet nezaopatřených dětí - dvě a více	.006	1.984	.022	1.698	.100	1.463	.901	1.034	.219	1.325	.020	1.843
IDE.7 Církev, náboženské společenství - věřící	.499	.883	.727	1.059	.945	.989	.526	.885	.154	.791	.234	.803
Omnibus Tests of Model Coefficients												
Step	.015		.100		.005		.499		.013		.000	
Block	.015		.100		.005		.499		.013		.000	
Model	.015		.100		.005		.499		.013		.000	
Hosmer and Lemeshow Test	.383		.641		.541		.991		.715		.006	
Nagelkerke's R2	.043		.029		.045		.020		.040		.062	

Príloha č. 16 – Vliv socioekonomických faktorů – rok 2022

Zdroj: data CVVM. Zpracování vlastní.

Hodnoty Omnibus Test of Model Coefficients ukazují, že pro většinu závislých proměnných kromě otázky týkající se vaření a péče o děti dosahují hodnot p menších než 0.05 a vykazují tak statistickou významnost. Můžeme tak říct, že minimálně jedna nezávisle proměnná má průkazný statisticky významný vliv na závislou proměnnou u otázek týkajících se nákupu, úklidu, (finančního) zajištění rodiny a oprav v domácnosti.

Hosmer a Lemeshow test, jak jsem již uváděla výše, indikuje špatnou shodu, pokud je hodnota významnosti menší než 0.05. Jak můžeme vidět v tabulce výše, tato hodnota je u většiny závislých proměnných, tj. proměnné týkající se nákupu, vaření, úklidu, péče o děti a (finančního) zajištění rodiny, vyšší než 0.05, což indikuje dobrou shodu. Naopak závisle proměnná týkající se oprav v domácnosti je 0.006 a je tak menší než hodnota 0.05, což naopak indikuje špatnou shodu.

Nagelkerke R Square uvádí, že čím vyšší je hodnota mezi 0 a 1, tím je lepší míra vysvětlení závislé proměnné skrze nezávislé proměnné. Co se týká hodnot uvedených v tabulce, všechny jsou blízko hodnotě 0, což znamená, že míra vysvětlení závislé proměnné skrze nezávislé proměnné není příliš dobrá. Nezávislé proměnné tak vysvětlují závislé proměnné pouze ze 2 až 6%.

Nákup

Z tabulky můžeme vyčíst, že pohlaví, věk, velikostní skupina obce, vzdělání nebo náboženská příslušnost nejsou statisticky významné a nemají tudíž na závislou proměnnou dotazující se na to, kdo by měl doma nakupovat, vliv.

Kde se ovšem objevují statisticky významné hodnoty, tak jsou to nezávislé proměnné rodinný stav a počet nezaopatřených dětí. Rodinný stav nám uvádí, že u vdovců a vdov je ve srovnání se svobodnými respondenty téměř 2,7x vyšší pravděpodobnost, že budou volit variantu „žena“ a stále se tak přiklánějí spíše k tradičnímu rozdělení nákupu mezi partnery. Co se týká počtu dětí, u lidí s dvěma a více nezaopatřenými dětmi je 2x vyšší pravděpodobnost oproti lidem s žádným nezaopatřeným dítětem, že budou volit možnost „ženy“. Přiklánějí se tak

k tradičnějšímu rozdělení nákupu mezi partnery, pokud se v domácnosti nachází dvě a více nezaopatřených dětí.

Vaření

Co se týká závislé proměnné dotazující se, kdo by měl v domácnosti vařit, nezávislé proměnné věk, velikostní skupina obce, vzdělání, rodinný stav a náboženská příslušnost nemají na závislou proměnnou vliv.

Statisticky významné hodnoty se naopak prokazují opět u pohlaví a počtu nezaopatřených dětí. Hodnoty u pohlaví nám uvádějí, že u žen je opět nižší pravděpodobnost ve srovnání s muži, že volí variantu „žena“, a opět se tak více přiklání k rovnocennějšímu rozdělení vaření mezi partnery. Co se týká počtu dětí, u lidí se dvěma a více nezaopatřenými dětmi je 1,7x vyšší pravděpodobnost oproti lidem s žádným nezaopatřeným dítětem, že budou volit možnost „ženy“. Respondenti se dvěma a více dětmi se tak přiklání k tradičnímu rozdělení této domácí práce mezi partnery.

Úklid

Na závislou proměnnou kdo by měl doma uklízet nemají žádný vliv věk, velikostní skupina obce, stav, počet nezaopatřených dětí a náboženská příslušnost.

Pouze pohlaví a vzdělání jsou tak statisticky významné, kdy u žen je znovu nižší pravděpodobnost ve srovnání s muži, že volí variantu „žena“, a tudíž se přiklání k rovnocennějšímu rozdělení nakupování mezi partnery. Ohledně vzdělání, lidé se základním vzděláním a středním vzděláním bez maturity mají přes 1,5x vyšší pravděpodobnost než lidé s VŠ, že volí možnost „ženy“ a přiklání se tak spíše k tradičnějšímu rozdělení rolí v domácnosti.

Péče o děti

Co se týká péče o děti, na tuto závislou proměnnou nemají vliv téměř všechny nezávislé proměnné a to tedy věk, velikostní skupina obce, vzdělání, rodinný stav, počet nezaopatřených dětí a ani náboženská příslušnost.

Jedinou statisticky významnou hodnotou je pohlaví, kdy je u žen opět nižší pravděpodobnost ve srovnání s muži, že volí variantu „žena“, a tudíž se přiklání k rovnocennějšímu rozdělení péče o děti i mezi partnery.

(Finanční) zajištění domácnosti

Na (finanční) zajištění domácnosti nemají vliv nezávislé proměnné věk, velikostní skupina obce, vzdělání, počet nezaopatřených dětí a náboženská příslušnost.

Statisticky významné je naopak pohlaví, kdy je u žen je nižší pravděpodobnost ve srovnání s muži, že volí variantu „muž“. U této závislé proměnné se tak naopak projevuje to, že ženy se oproti mužům přiklání k rovnocennému (finančnímu) zajištění domácnosti. Proměnná týkající se rodinného stavu nám dále uvádí, že u rozvedených respondentů je ve srovnání se svobodnými respondenty 1,7x vyšší pravděpodobnost, že budou volit variantu „žena“. Přiklání se tak rovněž spíše k tradičnímu rozdělení finančního zajištění domácnosti mezi partnery.

Opravy

Na závislou proměnnou týkající se oprav nemají vliv nezávislé proměnné pohlaví, velikostní skupina obce, vzdělání, rodinný stav a náboženská příslušnost.

Statisticky významné se naopak prokazuje věk a počet nezaopatřených dětí. Zatímco proměnná věk poukazuje na to, že s přibývajícím věkem respondentů roste 1,5x pravděpodobnost, že zvolí variantu „muž“, což znamená, že čím jsou respondenti starší, tím spíše se přiklání k tradičnějšímu rozdělení oprav v domácnosti mezi partnery. U počtu nezaopatřených dětí je to posléze tak, u respondentů se dvěma a více nezaopatřenými dětmi je téměř dvojnásobná pravděpodobnost oproti respondentům

s žádnými nezaopatřenými dětmi, že zvolí variantu „muž“, což je rovněž řadí k zastáncům tradičnějšího rozdělení oprav v domácnosti mezi partnery.

V třetí části jsem se nakonec zaměřila na dvě otázky, které se vyskytovaly pouze v novějších datových souborech z roku 2020 a 2022. Rovněž mě však zajímalo, zda mají nezávisle proměnné představující socioekonomické faktory vliv na genderové rozdělení prací v domácnosti v oblasti dohledu nad školními povinnostmi a péči o nemocné příbuzné.

Kdo má v rodině:	2020				2022			
	dohlížet na školní povinnosti a kroužky		pečovat o nemocné příbuzné		dohlížet na školní povinnosti a kroužky		pečovat o nemocné příbuzné	
	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)
IDE.8 Pohlaví	.854	1.026	.108	.796	.007	.582	.848	1.033
IDE.2 Věk	.007	1.017	.532	1.004	.122	1.013	.162	1.010
Velikostní skupina obce	.690	1.013	.002	1.107	.642	.976	.471	.968
t_vzd - Transformované vzdělání - VŠ	.040		.021		.309		.099	
t_vzd - Transformované vzdělání (3 kat.) - ZŠ + SŠ bez maturity	.011	1.656	.030	1.526	.180	1.438	.048	1.596
t_vzd - Transformované vzdělání (3 kat.) - SŠ s maturitou	.089	1.423	.830	1.045	.741	1.095	.050	1.579
IDE.3a Stav - svobodný, svobodná	.011		.329		.239		.804	
IDE.3a Stav - vdovec, vdova	.074	.513	.126	1.755	.573	1.294	.836	1.087
IDE.3a Stav - ženatý, vdaná (registrované partnerství)	.088	.671	.543	1.155	.264	.716	.729	.914
IDE.3a Stav - rozvedený, rozvedená	.001	.392	.940	.979	.837	1.073	.665	1.140
IDE.12 Počet nezaopatřených dětí - žádné	.420		.086		.038		.037	
IDE.12 Počet nezaopatřených dětí - jedno	.765	.936	.391	.825	.845	1.061	.049	.582
IDE.12 Počet nezaopatřených dětí - dvě a více	.266	1.266	.104	1.407	.014	2.063	.314	1.291
IDE.7 Církev, náboženské společenství - věřící	.242	.832	.300	.849	.137	.731	.054	.704
Omnibus Tests of Model Coefficients								
Step	.021		.001		.016		.010	
Block	.021		.001		.016		.010	
Model	.021		.001		.016		.010	
Hosmer and Lemeshow Test	.384		.675		.269		.753	
Nagelkerke's R2	.031		.043		.049		.046	

Příloha č. 17 – Vliv socioekonomických faktorů – rok 2020 a 2022

Zdroj: data CVVM. Zpracování vlastní.

Hodnoty Omnibus Test of Model Coefficients ukazují, že všechny závislé proměnné dosahují p hodnot menších než 0.05 a vykazují tak statistickou významnost. Můžeme tak říct, že minimálně vždy jedna nezávisle proměnná má průkazný statisticky významný vliv na závislou proměnnou u otázek týkajících se dohledu nad školními povinnostmi a kroužky a péčí o nemocné příbuzné.

Hosmer a Lemeshow test, jak jsem již uváděla výše, indikuje špatnou shodu, pokud je hodnota významnosti menší než 0.05. Jak můžeme vidět v tabulce výše, tato hodnota je u všech závisle proměnných vyšší než 0.05, což indikuje dobrou shodu.

Nagelkerke R Square uvádí, že čím vyšší je hodnota mezi 0 a 1, tím je lepší míra vysvětlení závislé proměnné skrze nezávislé proměnné. Co se týká hodnot uvedených v tabulce, všechny jsou blízko hodnotě 0, což znamená, že míra vysvětlení závislé proměnné skrze nezávislé proměnné není příliš dobrá. Nezávislé proměnné tak vysvětlují závislé proměnné pouze ze 3 až 5%.

Dohlížení na školní povinnosti a kroužky

Nejdříve se zaměříme na hodnoty z roku 2020. Na základě hodnot v tabulce výše můžeme konstatovat, že pohlaví, velikostní skupina obce, počet nezaopatřených dětí a náboženská příslušnost nemají na závislou proměnnou vliv, neboť tyto hodnoty nejsou statisticky významné.

Statisticky významné se naopak ukazují být proměnné věku, vzdělání a rodinného stavu. Jelikož je však u proměnné věku hodnota Exp(B) velmi blízko hodnotě 1, tato nezávislá proměnná nemá na závisle proměnnou významný vliv, ačkoli ji tak hodnota sig. označila. U rodinného stavu respondentů vycházejí hodnoty tak, že u rozvedených respondentů je oproti svobodným respondentům nižší pravděpodobnost, že zvolí variantu „žena“. Rozvedení respondenti se tak více přiklánějí oproti svobodným respondentům k rovnocennějšímu rozdělení dohlížení na školní povinnosti a kroužky.

Když se však podíváme na hodnoty z roku 2022, zjistíme, že věk, velikostní skupina obce, vzdělání, rodinný stav a náboženská příslušnost nejsou statisticky významné a nemají tak na závislou proměnnou žádný vliv.

Statisticky významné se v roce 2022 naopak ukazují být proměnné pohlaví a počet nezaopatřených dětí. Hodnoty u pohlaví nám uvádějí, že u žen je zase nižší pravděpodobnost ve srovnání s muži, že volí variantu „žena“, a opět se tak více přiklání k rovnocennějšímu rozdělení dohlížení na školní povinnosti a kroužky mezi partnery. Co se týká počtu dětí, u lidí se dvěma a více nezaopatřenými dětmi je 2x vyšší pravděpodobnost oproti lidem s žádným nezaopatřeným dítětem, že budou volit možnost „ženy“. Respondenti se dvěma a více dětmi se tak přiklání k tradičnímu rozdělení této povinnosti mezi partnery.

Péče o nemocné příbuzné

Co se týká péče o nemocné příbuzné, hodnoty z roku 2020 nám ukazují, že proměnné pohlaví, věk, rodinný stav, počet nezaopatřených dětí a náboženské vyznání nejsou statisticky nevýznamné a nemají tak na závislou proměnnou žádný vliv.

Jako statisticky významnou nám ovšem program SPSS označil velikostní skupinu obce, nicméně i zde je $\text{Exp}(B)$ velmi blízko hodnotě 1 a tudíž musíme konstatovat, že velikostní skupina obce nemá na závislou proměnnou, tady tedy na dohlížení na školní povinnosti a kroužky, žádný vliv. Další statisticky významnou proměnnou se projevilo vzdělání, kdy u respondentů se základním a středním vzděláním bez maturity je oproti respondentům s vysokoškolským vzděláním 1,5x vyšší pravděpodobnost, že zvolí variantu „žena“. Tito respondenti se tak přiklání spíše k tradičnějšímu rozdělení péče o nemocné příbuzné mezi partnery.

V roce 2022 se naopak mezi statisticky nevýznamné řadí společně s pohlavím, věkem, rodinným stavem a náboženským vyznáním rovněž velikostní skupina obce. Tyto nezávislé proměnné tak nemají na závislou proměnnou vliv.

Jako statisticky významné se ukázalo vzdělání a počet nezaopatřených dětí. Ohledně vzdělání, lidé se základním vzděláním a středním vzděláním bez maturity mají

téměř 1,6x vyšší pravděpodobnost než lidé s VŠ, že volí možnost „ženy“ a přiklánějí se tak spíše k tradičnějšímu rozdělení rolí v domácnosti. Stejně hodnoty vycházejí rovněž u respondentů s dosaženým středním vzděláním s maturitou, u kterých je rovněž oproti respondentům s vysokoškolským vzděláním téměř 1,6x vyšší pravděpodobnost, že zvolí variantu „žena“, čímž se stejně jako respondenti se základním a středním vzděláním bez maturity přiklánějí spíše k tradičnějšímu rozdělení péče o nemocné příbuzné mezi partnery v domácnosti. Co se týká počtu dětí, u respondentů s jedním nezaopatřeným dítětem je oproti lidem s žádným nezaopatřeným dítětem nižší pravděpodobnost, že budou volit možnost „ženy“. Respondenti se jedním nezaopatřeným dítětem se přiklánějí k rovnocennému rozdělení péče o nemocné příbuzné více než respondenti s žádným nezaopatřeným dítětem.

4.2 Shrnutí výsledků vývoje mezi lety 2013 a 2022

Ve shrnutí první analýzy, kdy jsem se zabývala vývojem genderového rozdělení práce v domácnosti v čase, tj. v letech 2013, 2016, 2020 a 2022, by se dalo konstatovat, že respondenti se v průběhu let přesouvají od typicky genderového rozdělení práce v domácnosti k volbě odpovědi „oba stejně“, tj. práce je dělena mezi muži a ženami rovnoměrně. Nejvíce je toto vidět mezi lety 2013 a 2022, a zároveň mezi lety 2020 a 2022. Zároveň je zajímavé, že rok 2016 vykazuje u některých kategorií domácích prací výkyvy oproti jiným zkoumaným rokům. Toto se projevu především u dotazu týkajícího se péče o děti, kdy roky 2013 a 2020 mají podobná procenta, kdežto rok 2016 má výkyv k rozdělení práce na základě genderových stereotypů. Otázka ohledně finančního zajištění domácnosti má velkou procentuální změnu mezi lety 2013 a 2022, především pak u žen, kdy se jedná o proměnu 24% u odpovědi „oba stejně“, které se přesunuly z možností „rozhodně muž“ a „spíše muž“. Ačkoli dochází k rovnocennějšímu rozdělení finančního zajištění domácnosti, jak respondenti, tak respondentky se stále přiklánějí k muži jakožto hlavnímu živiteli rodiny. I u otázky oprav v domácnosti se vyskytuje odpověď „oba stejně“ častěji než v roce 2013, přestože je to dle respondentů více doména mužů, změna je však hodně viditelná u odpovědi „rozhodně muž“, kdy došlo k výraznému poklesu výběru této odpovědi jak u mužů, tak u žen. Změna je rovněž

viditelná i u otázek týkajících se pouze let 2020 a 2022, tj. dohlížení na školní povinnosti a péče o nemocné příbuzné. Zatímco u péče je změna znát především v odpovědích mužů, kdy se odpovědi přelévají spíše z částečné domény žen do kategorie „oba stejně“, u dohlížení na školní povinnosti je změna velká jak u mužů, kdy se odpověď „oba stejně“ za 2 roky zvýšila o 6%, tak i u žen, kde došlo ke zvýšení dokonce o 9%.

K posunu od genderově stereotypního přisuzování práce jednomu z pohlaví tak dochází k posunu u všech otázek, u některých pak více, u některých naopak méně. Velké změny lze vidět jak v průběhu vývoje 7 let od počátku zjišťování ideální dělby práce, tedy od roku 2013 do roku 2020, tak i v průběhu posledních dvou let, kdy proběhla pandemie Covid 19, tedy mezi lety 2020 a 2022. Vývoj genderového rozdělení práce mezi lety 2013 a 2022 je nejspíše převážně důsledkem dorůstání nové generace a zároveň větší osvěty a vzdělání v oblasti genderových stereotypů ve společnosti. Zároveň ovšem mohl být vývoj genderového rozdělení práce ve prospěch rovnocenného postavení žen a mužů k práci v domácnosti mezi lety 2020 a 2022 také následkem pandemie a lockdownů – což naznačuje výrazný posun u některých činností v těchto letech.

Pomocí těchto kontingenčních tabulek a závěrů se nyní pokusím zodpovědět na první dvě hypotézy, které jsem si vytyčila v rámci metodologické části této diplomové práce. Hypotézy zněly následovně:

H1 Za posledních 10 let došlo k posunu k rovnocennějšímu sdílení práce v domácnosti.

H2 Pandemie Covid 19 zapříčinila rovnocennější sdílení práce a povinností v domácnosti.

Můžeme s jistotou říct, že respondenti odpovídají tak, že k posunu k rovnocennějšímu sdílení práce v domácnosti skutečně došlo, což je vidět jak v průběhu posledních 9 let, tj. mezi lety 2013 a 2022. Je však nutné podotknout, že respondenti byli dotazováni na ideální stav, tj. kdo by měl které práce v domácnosti dělat, a nikoli na stav reálný, tj. kdo tyto práce v domácnosti skutečně dělá. Ve

výsledcích se tak může projevovat určitá odchylka mezi ideálním stavem a realitou. Přesto můžeme první hypotézu částečně potvrdit, kdy lidé věří, že by sdílení práce v domácnosti mělo být rovnocennější. Otevřenou otázkou ovšem zůstává, nakolik jsou tyto názory shodné s realitou a nakolik je dělba práce v domácnosti mezi partnery skutečně rovnocenně rozdělená.

Co se týká druhé hypotézy, z dat nelze zcela vyčíst, zda za změnou v odpovědích a tudíž i další posun k rovnocennějšímu rozdělení práce v domácnosti mezi lety 2020 a 2022 skutečně stojí pandemie Covid 19. Je však očividné, že i za pouhé dva roky došlo k poměrně významnému posunu, za kterým může stát mnoho faktorů, kdy jedním z nich může být rovněž pandemie Covid 19. Z dat ovšem nelze vyčíst, co mělo na výrazný posun vliv a pandemii tak lze s posunem k rovnocennější dělbě práce propojit spíše jako jeden z možných faktorů.

Co se týká shrnutí druhé analýzy, ve které jsem se věnovala vlivu socioekonomických faktorů na genderové rozdělení práce v domácnosti, je potřeba se nejdříve podívat, kteří respondenti tíhnou k rovnocennému rozdělení prací v domácnosti mezi partnery a kteří naopak tíhnou spíše k tradičnějšímu rozdělení domácích prací. Shrňme tak, které faktory měly a mají vliv na genderové rozdělení práce v domácnosti a které nikoli. Nakonec porovnáme, zda mezi lety 2013 (respektive 2020) a 2022 došlo k proměně socioekonomických faktorů, které by mohly mít na genderové rozdělení práce v domácnosti vliv.

Nejdříve se tedy podíváme na to, kdo z respondentů tíhne spíše k rovnocennějšímu rozdělení práce v domácnosti a kdo naopak k tradičnímu rozdělení práce v domácnosti. Do faktorů, které prokázaly, že ovlivňují genderové rozdělení prací v domácnosti, se řadí pohlaví, vzdělání, rodinný stav a počet nezaopatřených dětí. Nyní se tak přesuneme k těmto jednotlivým faktorům. Ženy spíše než muži tíhnou k rovnocennějšímu rozdělení domácích prací a to nejen těch, které jsou často spojovány s doménou žen jako je nákup, vaření, úklid, péče o děti a dohled nad školními povinnostmi a kroužky, ale rovněž i u finančního zabezpečení domácnosti, které je naopak často spojováno spíše s muži. U vzdělání je třeba konstatovat, že respondenti

s dosaženým základním vzděláním tíhnou ve srovnání s vysokoškoláky spíše k tradičnímu rozdělení domácích prací, což se projevilo především u aktivit jako je nákup, úklid, péče o nemocné, které dávají do spojitosti s ženami, dále pak i finanční zajištění domácnosti, které naopak dávali do spojitosti s muži. Mnohem méně k tradičnímu rozdělení domácích prací tíhnou respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou, kdy k tradičnímu rozdělení prací v domácnosti inklinovali pouze u činností finančního zajištění domácnosti a péče o nemocné příbuzné. U stavu se prokázalo, že vdovy a vdovci ve srovnání se svobodnými respondenty inklinují spíše k tradičnímu rozdělení domácích prací, což se projevilo především u typicky ženských činností jako je úklid, vaření nebo nákup. Rovněž ženatí respondenti a vdané respondentky (případně respondenti v registrovaném partnerství) inklinují spíše k tradičnímu rozdělení domácích prací a to zejména u činností vaření a finančního zabezpečení domácnosti. Rozvedení ve srovnání se svobodnými naopak u dohledu nad školními povinnostmi a kroužky inklinují k rovnoměrnému rozdělení této činnosti mezi partnery. Počet nezaopatřených dětí je posledním faktorem, který ovlivňuje rozdělení domácích prací mezi partnery. Zde se prokázali významní respondenti se dvěma a více nezaopatřenými dětmi, kteří ve srovnání s respondenty bez dětí inklinují k tradičnímu rozdělení domácích prací a to zejména u činností jako jsou nákupy, opravy v domácnosti a dohled nad školními povinnostmi a kroužky.

Věkový faktor se projevila jako významný pouze u jedné z činností a to u oprav v domácnosti, kdy starší lidé rovněž inklinují spíše k tradičnímu rozdělení této činnosti mezi partnery. Faktory jako velikostní skupina obce a církev, náboženské vyznání se neprojevily jako ovlivňující genderově rozdělení domácích prací.

Nyní se přesuneme k porovnání vlivu socioekonomických faktorů na genderové rozdělení prací v domácnosti v letech 2013 a 2022, u dvou činností pak roky 2020 a 2022. Tabulka viz níže názorně ukazuje změny ve vlivu socioekonomických faktorů na genderové rozdělení prací v domácnosti u jednotlivých činností.

U nákupu byl v roce 2013 významný vliv pohlaví a vzdělání, v roce 2022 však tyto faktory nevykazují, že by ovlivňovali genderově rozdělení této práce mezi partnery. Naopak se ukazuje, že na toto rozdělení mají vliv rodinný / partnerský stav respondentů

a počet nezaopatřených dětí. Na ideální rozdělení vaření mezi partnery má vliv pohlaví, které zůstává vlivným faktorem jak v roce 2013 tak v roce 2022. V roce 2013 se pak mezi další faktory ovlivňující rozdělení vaření v domácnosti stav respondentů a počet nezaopatřených dětí. V roce 2022 zůstává počet nezaopatřených dětí jako faktor ovlivňující rozdělení této činnosti mezi partnery, stav respondentů toto rozdělení naopak přestává ovlivňovat. Úklid se vyznačuje pouze dvěma faktory, které mají na rozdělení úklidu mezi partnery, kterými jsou jak v roce 2013 tak v roce 2022 pohlaví a vzdělání. Péče o děti je v roce 2013 ovlivňována více faktory než v roce 2022. Zatímco v roce 2013 mají vliv na rozdělení péče o děti mezi partnery pohlaví, vzdělání a stav respondentů, v roce 2022 je to již pouze jen pohlaví. Opravy v domácnosti jsou v roce 2013 specifické tím, že nejsou ovlivněny žádným ze socioekonomických faktorů, což se ovšem v roce 2022 mění a na rozdělení této aktivity mezi partnery v domácnosti má vliv věk a počet nezaopatřených dětí. Na dohled na školní povinnosti a kroužky a jeho rozdělení mezi partnery má v roce 2020 vliv faktor vzdělání a stav respondentů, v roce 2022 je to pak faktor pohlaví a počet nezaopatřených dětí. Poslední domácí prací je péče o nemocné příbuzné, na kterou má v roce 2020 vliv jediný socioekonomický faktor, kterým je vzdělání, kdežto v roce 2022 se ke vzdělání rovněž přidává počet nezaopatřených dětí.

Nejčastějšími socioekonomickými faktory majícími vliv na genderově rozdělení prací v domácnosti se tak jeví především pohlaví, vzdělání a počet nezaopatřených dětí. Žádný vliv pak nemá velikostní skupina obce a náboženská příslušnost.

	nákup		vaření		úklid		péče o děti		finanční zajištění domácnosti		opravy v domácnosti		dohled na školní povinnosti a kroužky		péče o nemocné příbuzné	
	2013	2022	2013	2022	2013	2022	2013	2022	2013	2022	2013	2022	2020	2022	2020	2022
Vliv socioekonomických faktorů	Pohlaví	ANO	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	ANO	NE	NE	ANO	NE	NE
	Věk	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE
	Vzdělání	ANO	NE	NE	NE	ANO	ANO	ANO	NE	ANO	NE	NE	ANO	NE	ANO	ANO
	Velikostní skupina obce	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE
	Stav	NE	ANO	ANO	NE	NE	NE	ANO	NE	NE	NE	NE	ANO	NE	NE	NE
	Počet nezaopatřených dětí	NE	ANO	ANO	ANO	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	ANO	NE	NE	NE
	Náboženská příslušnost	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE

Příloha č. 18 – Porovnání vlivu socioekonomických faktorů
Zdroj: data CVVM. Zpracování vlastní.

Pomocí výsledků binární logistické regrese se nyní pokusím zodpovědět na zbylé hypotézy, které jsem si vytyčila v rámci metodologické části diplomové práce. Hypotézy zněly následovně:

H3 Ženy upřednostňují rovnocenné rozdělení domácích prací mezi partnery.

H4 Mladší lidé upřednostňují rovnocennější přístup k dělbě práce v domácnosti.

H5 Lidé s dosaženým vyšším vzděláním preferují rovnocennější přístup k rozdělení práce v domácnosti.

H6 Věřící upřednostňují tradiční rozdělení prací v domácnosti.

H7 Bezdětní lidé upřednostňují rovnoměrné sdílení prací v domácnosti se svými partnery.

H8 Svobodní lidé preferují rovnocenné postavení i sdílení práce v domácnosti mezi partnery.

H9 Obyvatelé vesnic a menších měst preferují tradiční rozdělení práce v domácnosti.

Třetí hypotézu, tj. ženy upřednostňují rovnocenné rozdělení domácích prací mezi partnery, můžeme potvrdit na základě výsledků interpretací binární logistické regrese, kdy jsme zjistili, že ženy inklinují více než muži k rovnocennějšímu rozdělení domácích prací a to nejen těch, které jsou často spojovány s doménou žen jako je nákup, vaření, úklid, péče o děti a dohled nad školními povinnostmi a kroužky, ale rovněž i u finančního zabezpečení domácnosti, které je naopak často spojováno spíše s muži.

Hypotézu 4, tedy že mladší lidé upřednostňují rovnocennější přístup k dělbě práce v domácnosti, se nepodařilo prokázat, neboť proměnná věk se ve všech výsledcích logistické regrese projevovala jako statisticky nevýznamná. Není tak možné prokázat, zda má věk vliv na genderové rozdělení prací v domácnosti, ani to, zda mladší lidé inklinují spíše k rovnocennému rozdělení domácích prací.

Hypotézu č. 5, tedy že lidé s dosaženým vyšším vzděláním preferují rovnocennější přístup k rozdělení práce v domácnosti, není možno zcela potvrdit,

nicméně z výsledků vychází, že jak respondenti se základním vzděláním, tak respondenti se středním vzděláním tíhnou ve srovnání s vysokoškoly více k tradičnímu rozdělení domácích prací. Zatímco respondenti se základním vzděláním k tomuto tradičnímu rozdělení prací v domácnosti tíhnou ze všech nejvíce, respondenti se středním vzděláním k tomuto tradičnímu rozdělení domácích prací tíhnout pouze ve dvou z činností, kterými jsou finanční zajištění domácnosti a péče o nemocné příbuzné. Vzhledem k tomu, že jsou tyto dvě kategorie srovnávány s kategorií respondentů s vysokoškolským vzděláním, nemůžeme s jistotou říci, že vysokoškoláci inklinují k rovnocenné dělbě domácích prací jen z toho důvodu, že respondenti s nižším dosaženým vzděláním ve srovnání s nimi inklinují k tradiční dělbě práce.

Šestou hypotézu, tedy že věřící upřednostňují tradiční rozdělení prací v domácnosti, se rovněž nepodařilo prokázat z toho důvodu, že se náboženská příslušnost v rámci analýzy neprokázala jako statisticky významná.

Hypotézu 7, tedy že bezdětní lidé upřednostňují rovnoměrné sdílení prací v domácnosti se svými partnery, nelze zcela jistě potvrdit ani vyvrátit. Ačkoli se potvrdilo, že respondenti s dvěma a více nezaopatřenými dětmi inklinují ve srovnání s respondenty bez dětí k tradičnímu rozdělení prací v domácnosti, nemůžeme jistě potvrdit, že bezdětní respondenti preferují sdílet práce v domácnosti rovnoměrně.

Osmá hypotéza, tj. že svobodní lidé preferují rovnocenné postavení i sdílení práce v domácnosti mezi partnery, se potýká se stejným problémem jako vzdělání. Jelikož byli svobodní referenční kategorií, mohli jsme zjistit, že vdovy a vdovci inklinují ve srovnání se svobodnými respondenty spíše k tradiční dělbě práce v domácnosti. Podobný jev se projevil rovněž i u ženatých/vdaných (v registrovaném partnerství), ačkoli již v mnohem menší míře. Rozvedení naopak ve srovnání se svobodnými respondenty inklinují více k rovnocennému rozdělení domácích prací. Je tak otázkou, zda svobodní skutečně inklinují k rovnocennému rozdělení domácích prací, či rovněž inklinují k tradičnímu rozdělení domácích prací, nicméně v menší míře než ovdovělí a rozvedení respondenti.

Hypotézu č. 9, tj. že obyvatelé vesnic a menších měst preferují tradiční rozdělení práce v domácnosti, se také nepodařilo se prokázat, neboť rovněž velikostní skupina

obce vyšla v rámci analýzy jako statisticky nevýznamná a nemůžeme tak říct, zda má na genderové rozdělení domácích prací mezi partnery vliv.

4.3 Diskuze

Jak již bylo uvedeno ve výsledcích první části analýz, v průběhu několika posledních let, tj. od roku 2013 do roku 2022 došlo k posunu od genderově tradičního rozdělení domácích prací k více rovnocennější dělbě práce mezi partnery. K tomuto posunu došlo především mezi lety 2013 a 2022. Důvodů může být mnoho a proto by bylo vhodné tomuto tématu věnovat samostatný výzkum, nicméně například Giddens uvádí, že k posunu k rovnocennější dělbě práce dochází kvůli proměně samotné tradiční role žen v domácnosti a ve společnosti. Nejčastějším důvodem je dle něj rostoucí ekonomická nezávislost žen (Giddens, 2015, str. 828), vliv však mohou mít i další faktory jako je rostoucí samostatnost žen, oproštění se od myšlenky, že hlavní rolí žen je být matkou, nebo rostoucí požadavky na výběr partnera. Dále je však třeba podotknout, že velký posun byl zaznamenán rovněž během pandemie Covid 19, tj. mezi lety 2020 a 2022, ačkoli nemůžeme s jistotou říct, zda na tento posun měla vliv pouze pandemie Covid 19 či zde působily i jiné nám neznámé faktory. Je však jisté, že s příchodem pandemie Covid 19 došlo k výraznému navýšení domácích prací, které často spadaly na bedra žen (EIGE, 2021b, 2021d). Jiní autoři toto potvrzují, nicméně dodávají, že právě pandemie Covid 19, ačkoli mnoho domácích prací musely vykonávat ženy, došlo k většímu zapojení mužů do starosti o domácnost a péči o děti (Fodor et al., 2021, Johnston, Mohammed a van der Linden, 2020 in: Hašková et al., 2022).

U většiny domácích prací pak došlo k přesunu z tradičního rozdělení k rovnocennému a to jak u tradičně ženských povinností jako je úklid, vaření či péče o děti, tak i u těch tradičně mužských jako jsou opravy v domácnosti či finanční zajištění domácnosti. Přestože se však respondenti začínají přiklánět k rovnocennějšímu rozdělení domácích prací mezi partnery, část respondentů stále inklinuje k tradiční dělbě práce, tedy že ženy se mají starat o domácnost a pečovat o děti, zatímco muži mají vykonávat fyzicky náročnější práce a finančně zajišťovat domácnost. To ostatně potvrzuje rovněž Nešporová, která uvádí, že ačkoli velká část žen v české společnosti

pracuje na plný úvazek a podílí se tak na finančním zajištění rodiny spolu s partnerem, v české společnosti stále převažuje segreganční model rodiny, který je charakteristický striktně tradiční dělbou prací v domácnosti (in: Nešpor a Večerník, 2006, str. 223). Se stejným verdiktem přichází rovněž Možný a Katrňák, kteří stejně jako Nešporová potvrzují, že ačkoli ženy docházejí do zaměstnání a finančně přispívají na chod domácnosti, dělba práce v domácnosti je stále tradičně dělená na mužské a ženské role (Možný a Katrňák in: Adams and Trost, 2004).

Co se týká socioekonomických faktorů majících vliv na genderové rozdělení práce v domácnosti mezi partnery, z výsledků analýzy vychází, že vliv na dělbu práce v domácnosti mají faktory pohlaví, vzdělání, rodinný stav a počet nezaopatřených dětí, kdežto faktory velikostní skupiny obce a náboženská příslušnost žádný vliv nemají. Tvzení, že náboženská příslušnost nemá vliv na genderové rozdělení práce v domácnosti, potvrzuje rovněž analýza dat Nešporové (2010), která sice zkoumala pouze rozdíl mezi katolíky a nevěřícími v České republice, nicméně uvádí, že mezi těmito skupinami neexistují významné rozdíly v rozdělení domácích prací mezi partnery, tj. zda jedna ze skupin preferuje tradiční nebo naopak rovnocenné rozdělení domácích prací.

Prvním důležitým faktorem bylo pohlaví, kdy jsou to především ženy, které preferují rovnocennější dělbu práce v domácnosti mezi partnery. Netýká se to však pouze tradičně ženských prací, ale rovněž i prací tradičně mužských, u kterých rovněž upřednostňují rovnocennější rozdělení namísto tradičního. To naznačuje rovněž Maříková, která uvádí, že ženy jsou oproti mužům více nakloněny k záměně rolí v domácnosti (1999, str. 66).

Co se týká vzdělání, lidé s nižším vzděláním tíhnou ve srovnání s lidmi s vysokoškolským vzděláním spíše k tradičnímu rozdělení práce v domácnosti. Méně se tak děje u respondentů se středním vzděláním, nicméně i ti ve srovnání s lidmi s vysokoškolským vzděláním upřednostňují u některých prací tradiční rozdělení, což se týká především finančního zabezpečení rodiny a péče o nemocné příbuzné. Spojení nižšího vzdělání s tradičním rozdělením domácích prací uvádí například Maříková

(1999), kdežto mladší ročníky naopak preferují rovnocennou dělbu práce v domácnosti. Tůma a Vilímek (2012) a Možný a Katrňák (in: Adams and Trost, 2004) dále dodávají, že k rovnocenné dělbě práce dochází mezi partnery, kteří mají dosažený podobný stupeň vzdělání. Vyšší dosažené vzdělání má u žen vliv rovněž v tom, že si v budoucím partnerovi hledají někoho, kdo stejně jako ony upřednostňuje rovnocennou dělbu práce v domácnosti.

Rodinný stav respondentů prokázal, že vdovy a vdovci rovněž preferují tradiční rozdělení domácích prací ve srovnání se svobodnými respondenty. Rovněž ženatí respondenti a vdané respondentky upřednostňují tradiční dělbu práce v domácnosti a to zejména u činností vaření a finančního zabezpečení domácnosti. Rozvedení naopak ve srovnání se svobodnými respondenty preferují rovnocenné rozdělení dohledu nad školními povinnostmi. Nejde tak o všechny činnosti, ale snaží se především o rovnocenné rozdělení péče o dítě. Toto tvrzení částečně koresponduje s tvrzením Chaloupkové (2005), která uvádí, že svobodní a rozvedení respondenti preferují rovnocennou dělbu práce v domácnosti.

Posledním vlivným faktorem je počet nezaopatřených dětí, kdy respondenti se dvěma a více dětmi preferují tradiční dělbu práce v domácnosti v porovnání s respondenty bez dětí. To ostatně potvrzují rovněž Giddens (2015), Chaloupková (2005) nebo Možný (1983), kteří uvádějí, že s narozením dojde k vychýlení dělby práce v domácnosti k tradičnímu modelu, tj. kdy se žena stará o dítě a domácnost a muž chodí do zaměstnání. Častým důvodem je mateřská, kdy matkám na bedra spadá s narozením dítěte více domácích prací než před narozením, kdežto muži se stávají hlavními živiteli rodiny, kdy si k původní práci nacházejí další brigády, aby měli dostatek financí.

Faktor věku se projevil jako vlivný pouze u činnosti oprav v domácnosti, kdy výsledky ukazují, že starší lidé preferují tradiční rozdělení této činnosti mezi partnery. Ačkoli se věk projevil jako významný pouze u jedné z mnou zkoumaných činností, většina autorů se shoduje, že zatímco mladší lidé preferují spíše rovnocennější dělbu práce v domácnosti, starší lidé naopak upřednostňují tradiční rozdělení domácích prací (Maříková, 1999; Giddens, 2015; Nešporová, 2010).

Na základě diskuze tak můžeme shrnout, že se mé výsledky shodují s výsledky či teoriemi zmíněnými v teoretické části. Stejně jako výsledky analýzy v této diplomové práci, tak různí autoři potvrzují, že dochází k pomalému posunu od tradičního rozdělení domácích prací k rovnocennějšímu modelu. Dále můžeme uvést, že vliv pandemie Covid 19 je nejednoznačný, neboť i mezi lety 2020 a 2022 došlo u některých činností k významnému posunu k rovnocennějšímu modelu dělby práce v domácnosti, nicméně by byl potřeba podrobnější výzkum zabývající se skutečným ovlivněním dělby práce v domácnosti během pandemie Covid 19. Co se týká socioekonomických faktorů, výsledky mé analýzy, stejně jako ostatní autoři, poukazují na to, že některé faktory jako je především pohlaví, věk, vzdělání, rodinný stav a počet nezaopatřených dětí ovlivňují preferenci tradiční nebo rovnocenné dělby práce v domácnosti. Naopak se výsledky mé analýzy a již výše zmínění autoři shodují, že náboženská příslušnost nemá v České republice vliv na preferenci tradičního či rovnocenného modelu rozdělení domácích prací mezi partnery.

5 Závěr

Tématem této diplomové práce je vývoj genderového rozdělení práce v domácnosti v závislosti na socioekonomických faktorech.

Teoretická část představila vymezení základních pojmů týkajících se genderu, tj. charakteristika genderu, genderových rolí, stereotypů a nerovností, se kterými se lidé musejí potýkat. Poté jsem se zaměřila na téma dělby práce a rozdíly mezi tradičními mužskými a ženskými domácími pracemi. Zjistila jsem, že zatímco u mužů stále převažuje názor, že jsou hlavními živiteli rodiny a domácnosti, ženy se mají orientovat spíše na starost a péči o domácnost a děti. V české společnosti pak dle autorů stále převažuje tradiční model rozdělení domácích prací mezi partnery. Posléze jsem se věnovala socioekonomickým faktorům, které mohou dělbu domácích prací v domácnosti ovlivňovat. Většina autorů se shoduje, že mezi hlavní faktory ovlivňujícími preferenci tradiční či rovnocenné dělby práce v domácnosti patří pohlaví, věk, vzdělání, rodinný stav a počet dětí. S dělbou domácích prací mezi partnery se rovněž pojí podkapitola s tématem tzv. druhé směny, která poukazuje na to, že ačkoli jsou ženy ekonomicky aktivní, většina domácích prací stále spadá na jejich bedra, což vytváří druhou směnu, během které musejí věnovat další čas a energii domácím pracím a péči o děti. S tímto se rovněž pojí další kapitoly týkající se kombinace rodinného a pracovního života a péče o děti. V poslední kapitole teoretické části jsem se zaměřila na vývoj dělby práce a postavení žen v domácnosti od 60.-70. let 20. století po současnou dobu.

V empirické části jsem se pomocí analýzy v programu SPSS rozhodla zkoumat celkem devět hypotéz. Zatímco první dvě se věnovaly vývoji dělby práce v domácnosti mezi muži a ženami mezi lety 2013 a 2022, respektive, zda se mezi lety 2020 a 2022 objevil výraznější posun v důsledku pandemie Covid 19, dalších sedm se věnovalo jednotlivým faktorům jako bylo pohlaví, věk, vzdělání, velikost obce, rodinný stav, náboženská příslušnost a počet nezaopatřených dětí a zda mají tyto faktory vliv na preferenci tradiční či rovnocenné dělby práce v domácnosti. Z výsledků vyplývá, že mezi lety 2013 a 2022 skutečně došlo k posunu od tradiční k rovnocenné dělbě práce v domácnosti. Podobný posun byl vykázan i mezi lety 2020 a 2022, nicméně z dat nelze

vyčíst, zda za tímto posunem skutečně stojí pandemie Covid 19 či nikoli. Naopak u socioekonomických faktorů se potvrdilo, že některé z nich skutečně ovlivňují upřednostňování buď tradičního či rovnocenného modelu rozdělení práce v domácnosti. Jedná se především o pohlaví, kdy ženy upřednostňují rovnocennější dělbu práce, posléze vzdělání, kdy lidé se základním vzděláním a v některých případech se středním vzděláním preferují tradiční rozdělení domácích prací, dále rodinný stav, kdy ženatí, vdané a ovdovělí respondenti rovněž upřednostňují tradiční model dělby práce v domácnosti, a nakonec počet dětí, kdy respondenti s dvěma a více dětmi taktéž preferují tradiční model rozdělení domácích prací mezi partnery. Faktor věku ovlivnil pouze jedinou činnost a to opravy v domácnosti, kdy čím jsou respondenti starší, tím více preferují tradiční rozdělení domácích prací mezi partnery. Naopak náboženská příslušnost a velikost obce se neprokázaly jako statisticky významné a nemají tak v rámci mé analýzy na volbu tradičního či rovnocenného modelu dělby práce v domácnosti vliv.

Většina mých výsledků se tak shoduje s výsledky či teoretickým základem autorů zmíněných v teoretické části, čemuž jsem se věnovala již v podkapitole *Diskuze*.

Nakonec je opět nutné podotknout, že přesné znění otázek, které jsem přebrala z Českého sociálněvědního datového archivu, který náleží Sociologickému ústavu Akademie věd ČR, především dat Centra pro výzkum veřejného mínění, se ptá na ideální stav, tj. kdo by se měl daným činnostem v domácnosti věnovat a neptá se tak na skutečný stav věcí, tj. kdo v domácnosti tyto činnosti skutečně vykonává. Domnívám se tak, že skutečnost se může od předložených výsledků analýzy výrazně lišit, neboť ačkoli můžeme preferovat jeden z modelů dělby práce v domácnosti, realita je často jiná.

Seznam příloh

Příloha č.1 – Rozdělení práce v domácnosti mezi partnery dle náboženství (obrázek)

Příloha č.2 – Počet hodin trávených u domácích prací (obrázek)

Příloha č. 3 – Kdo z rodičů pečuje o děti (obrázek)

Příloha č. 4 – Jak často rodinní příslušníci pomáhají ženám s domácími pracemi (obrázek)

Příloha č. 5 – Kdo z rodičů kontroluje přípravu dětí do školy (obrázek)

Příloha č. 6 – Kolik času by partneři chtěli trávit domácími pracemi (obrázek)

Příloha č. 7 – Nákup v průběhu let (tabulka)

Příloha č. 8 – Vaření v průběhu let (tabulka)

Příloha č. 9 – (Finanční) zajištění domácnosti v průběhu let (tabulka)

Příloha č. 10 – Péče o děti v průběhu let (tabulka)

Příloha č. 11 – Úklid v průběhu let (tabulka)

Příloha č. 12 – Opravy v domácnosti v průběhu let (tabulka)

Příloha č. 13 – Dohled nad školními povinnostmi a kroužky v průběhu let (tabulka)

Příloha č. 14 – Vývoj péče o nemocné příbuzné v průběhu let (tabulka)

Příloha č. 15 – Vliv socioekonomických faktorů – rok 2013 (tabulka)

Příloha č. 16 – Vliv socioekonomických faktorů – rok 2022 (tabulka)

Příloha č. 17 – Vliv socioekonomických faktorů – rok 2020 a 2022 (tabulka)

Příloha č. 18 – Porovnání vlivu socioekonomických faktorů (tabulka)

Literatura

ADAMS, Bert N. a Jan TROST. The Czech Family. Handbook of World Families [online]. United States: SAGE Publications, Incorporated, 2004, 235 [cit. 2023-04-24]. ISBN 9780761927631. Dostupné z: doi:10.4135/9781412975957.n11

BAUEROVÁ, JAROSLAVA; JANČOVIČOVÁ, JOLANA. Postavení žen a rodin v ČSSR. Sociologický Časopis/Czech Sociological Review, 1983, 225-237.

BECK, Ulrich, Mark RITTER, Jane WIEBEL a Elisabeth BECK-GERNSHEIM. The normal chaos of love. Cambridge: Polity Press, 2004, 231 s. ISBN 0-7456-1071-4.

DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele [online]. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000 [cit. 2020-07-27]. ISBN 80-246-0139-7. Dostupné z: <http://alephuk.cuni.cz/CKIS-28.html>

DUDOVÁ, Radka. Péče jako individuální odpovědnost a prohloubení ekonomického znevýhodnění sólo matek v pandemii covid-19. Gender a výzkum (On-line) [online]. 2021, 22(2), 110-137 [cit. 2023-04-21]. ISSN 2570-6578. Dostupné z: doi:10.13060/gav.2021.022

DUDOVA, Radka a Alena KŘÍŽKOVÁ. Zvýšené nároky péče o děti v době pandemie covidu-19: péče jako břemeno, nebo příležitost?. Sociologický časopis [online]. Prague: Institute of Sociology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, 2022, 58(4), 401-426 [cit. 2023-04-21]. ISSN 0038-0288. Dostupné z: doi:10.13060/csr.2022.026

EGER, Ludvík a Dana EGEROVÁ. Základy metodologie výzkumu. 2. přepracované a rozšířené vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN 978-80-261-0735-4.

GIDDENS, Anthony, Blanka KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, Zuzana KRULICHOVÁ, Daniela ORLANDO, Tereza JIROUTOVÁ KYNČLOVÁ a Philip W. SUTTON. *Sociologie*. Vydání první, aktualizované a rozšířené. Praha: Argo, 2013, 1049 stran : ilustrace, fotografie, mapy, grafy. ISBN 978-80-257-0807-1.

HAŠKOVÁ, Hana, Radka DUDOVA, Lenka FORMÁNKOVÁ, Hana MAŘÍKOVÁ, Libora OATES-INDRUCHOVÁ, Markéta ŠVARCOVÁ a Marta VOHLÍDALOVÁ.

Gender a změny v dělbě práce v domácnostech s dětmi v době pandemie covidu-19. Sociologický časopis [online]. Prague: Institute of Sociology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, 2022, 58(4), 427-455 [cit. 2023-04-21]. ISSN 0038-0288. Dostupné z: doi:10.13060/csr.2022.025

CHALOUPKOVÁ, Jana. Faktory ovlivňující dělbu domácí práce v českých domácnostech a hodnocení její spravedlnosti. Sociologický časopis [online]. Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences, 2005, 41(1), 57-77 [cit. 2023-05-19]. ISSN 0038-0288.

JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178- 535-0.

KALIVODOVÁ, Eva a Hana MAŘÍKOVÁ, ed. *Společnost žen a mužů z aspektu gender: [sborník studií vzniklých na základě semináře Společnost, ženy a muži z aspektu gender pořádaného Nadací Open Society Fund Praha]*. Praha: Open Society Fund, 1999. ISBN 80-238-4770-8.

KLÍMOVÁ CHALOUPKOVÁ, Jana a Petra ŠALAMOUNOVÁ. Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě. Praha: Sociologický ústav AV ČR, c2004. Sociologické studie. ISBN 80-7330-062-1.

KŘÍŽKOVÁ, Alena. The Division of Labour in Czech Households in the 1990s. Sociologický časopis [online]. 1999, 35(2), 205-214 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0038-0288. Dostupné z: doi:10.13060/00380288.1999.35.12.14

KŘÍŽKOVÁ, Alena. Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2005, 91 s. ISBN 80-7330-077-X.

KŘÍŽKOVÁ, Alena. Pracovní a rodinné role a jejich kombinace v životě českých rodičů: plány versus realita. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, 105 s. : graf., tab. ISBN 80-7330-112-

KŘÍŽKOVÁ, Alena. Nepříliš harmonická realita. Rodičovské kombinace práce a péče v mezích genderové struktury současné české společnosti. Gender, rovné příležitosti, výzkum [online]. Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences, 2007, 8(2), 60-67 [cit. 2023-04-21]. ISSN 1213-0028.

KŘÍŽKOVÁ, Alena a Hana HAŠKOVÁ. Možnosti skloubení práce a rodiny v životě žen. Gender, rovné příležitosti, výzkum [online]. Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences, 2002, 3(2-03), 8-9 [cit. 2023-04-21]. ISSN 1213-0028.

MOŽNÝ, Ivo, Moderní rodina, NAKLADATELSTVÍ BLOK, Brno 1990, první vydání, ISBN 80- 7029-018-8.

MOŽNÝ, Ivo. Sociologie rodiny. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, 250 s. : graf. ; 22 cm. ISBN 80-86429-05-9.

NEŠPOR, Zdeněk R. a Jiří VEČERNÍK. Socioekonomické hodnoty, politiky a instituce v období vstupu České republiky do Evropské unie. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, 278 s. : graf., tab. ISBN 80-7330-085-0.

NEŠPOROVÁ, Olga. Jak náboženství ovlivňuje rodinný život? Rozdíly v chování a postojích k rodině mezi českými věřícími. Lidé města [online]. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2010, 12(1), 61-88 [cit. 2023-06-18]. ISSN 1212-8112.

OAKLEY, Ann, Milena POLÁČKOVÁ, Martin POLÁČEK a Marie ČERMÁKOVÁ. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000, 171 stran : ilustrace, grafy. ISBN 80-7178-403-6.

RABUŠIC, Ladislav a Beatrice Elena CHROMKOVÁ MANEA. Hodnoty a postoje v České republice 1991-2017: pramenná publikace European Values Study. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-8803-0.

RENZETTI, Claire M., Lukáš GJURIČ a Daniel J. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003, 642 s. ISBN 80-246-0525-2.

SEVILLA, Almudena; SMITH, Sarah. Baby steps: The gender division of childcare during the COVID-19 pandemic. Oxford Review of Economic Policy, 2020, 36.Supplement_1: S169-S186.

SLADKÁ, Dominika a Martin KREIDL. Práce z domova, konflikty mezi prací a rodinou a kvalita partnerství v době pandemie covidu-19. Sociologický časopis [online]. Prague: Institute of Sociology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, 2022, 58(4), 373-399 [cit. 2023-04-21]. ISSN 0038-0288. Dostupné z: doi:10.13060/csr.2022.024

TŮMA, Oldřich a Tomáš VILÍMEK. Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012, 288 stran : tabulky ; 21 cm. ISBN 978-80-7285-162-1.

VÁVRA, Martin; ČÍŽEK, Tomáš. Sekundární analýza socio-ekonomických dat a zdroje dat. Retrieved, 2011, 31.1: 2022.

Elektronické zdroje

EIGE - European Institute for Gender Equality. Covid-19 derails gender equality gains [online]. European Institute for Gender Equality, 5. 3. 2021b, [cit. 10.07.2021]. Dostupné na: <https://eige.europa.eu/news/covid-19-derails-gender-equality-gains>.

EIGE - European Institute for Gender Equality. Gender Equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 26 May 2021d, [cit. 30.06.2021]. ISBN 978-92-9482-828-6. Dostupné na: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-and-socio-economic-impact-covid-19-pandemic>.

Ostatní zdroje

Kabinet pro výzkum veřejného mínění při FSÚ. Rodina a rodičovství. Praha, 1974.

Kabinet pro výzkum veřejného mínění při FSÚ. Výchova dětí a mládeže. Praha, 1974.

Kabinet pro výzkum veřejného mínění při FSÚ. Rodina a děti. Praha, 1977.

Sociologický ústav (Akademie věd ČR). Centrum pro výzkum veřejného mínění. Naše společnost 2013 - listopad [datový soubor] [online]. Ver. 1.0. Praha: Český sociálněvědní datový archiv, 2014 [citováno DNE]. DOI 10.14473/V1311.

Sociologický ústav (Akademie věd ČR). Centrum pro výzkum veřejného mínění. Naše společnost 2016 - únor [datový soubor] [online]. Ver. 1.0. Praha: Český sociálněvědní datový archiv, 2016 [citováno DNE]. DOI 10.14473/V1602

Sociologický ústav (Akademie věd ČR). Centrum pro výzkum veřejného mínění. Naše společnost 2020 - únor [datový soubor] [online]. Ver. 1.0. Praha: Český sociálněvědní datový archiv, 2020 [citováno DNE]. DOI 10.14473/V2002

Sociologický ústav (Akademie věd ČR). Centrum pro výzkum veřejného mínění. Naše společnost 2022 - září (září - listopad) [datový soubor] [online]. Ver. 1.0. Praha: Český sociálněvědní datový archiv, 2023 [citováno DNE]. DOI 10.14473/V2209

Ústav pro výzkum veřejného mínění ČSAV. Mínění žen o zaměstnání, domácnosti a o rodině. Praha, 1972.